

Vergaderjaar 2024–2025

36 600 M

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Klimaatfonds (M) voor het jaar 2025

Nr. 1

VOORSTEL VAN WET

Ontvangen 17 september 2024

Wij Willem-Alexander, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat ingevolge artikel 105 van de Grondwet de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Rijk bij de wet moet worden vastgesteld en dat artikel 2.1 van de Comptabiliteitswet 2016 bepaalt welke begrotingen tot de rijksbegroting behoren;

Zo is het, dat Wij, de Afdeling advisering van de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1

De bij deze wet behorende begrotingsstaat inzake het begrotingsfonds voor het jaar 2025 wordt vastgesteld.

Artikel 2

De vaststelling van de begrotingsstaat geschiedt in duizenden euro's.

Artikel 3

Deze wet treedt in werking met ingang van 1 januari van het onderhavige begrotingsjaar. Indien het Staatsblad waarin deze wet wordt geplaatst, wordt uitgegeven op of na deze datum van 1 januari, treedt zij in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van dat Staatsblad en werkt zij terug tot en met 1 januari.

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren die zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Klimaat en Groene Groei,

Begrotingsstaat

Vastgestelde begrotingsstaat van het Klimaatfonds (M) voor het jaar 2025 (bedragen x € 1.000)			
	Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten
Beleidsartikelen	760.998	757.823	0
Kernenergie	0	0	0
CO2-vrije gascentrales	0	0	0
Energie-infrastructuur	40.000	40.000	0
Vroege fase opschaling	365.332	362.157	0
Verduurzaming industrie	330.666	330.666	0
Gebouwde omgeving	25.000	25.000	0
Onverdeeld	0	0	0
Subtotaal	760.998	757.823	0
Na-/Voordelig eindsaldo (cumulatief) vorig jaar (t-1)		0	0
Subtotaal		757.823	0
Na-/Voordelig eindsaldo (cumulatief) begrotingsjaar (t)		0	0
Totaal		757.823	0

Vergaderjaar 2024–2025

---

36 600 M

**Vaststelling van de begrotingsstaat van het Klimaatfonds
(M) voor het jaar 2025**

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

INHOUDSOPGAVE

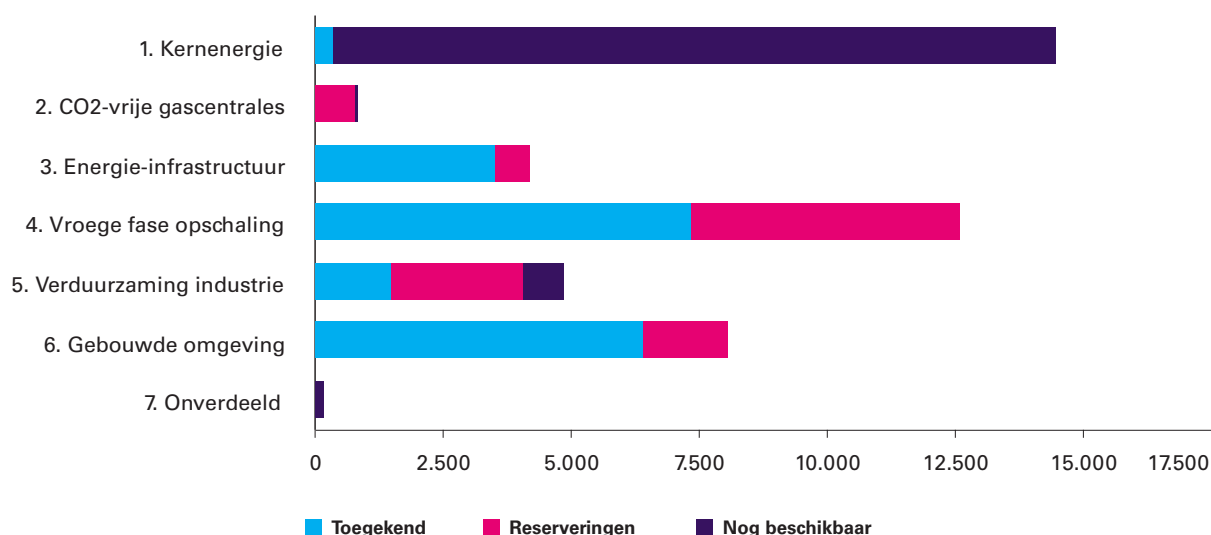
Toegekende en beschikbare middelen	3
A. Artikelsgewijze toelichting bij het begrotingswetsvoorstel	4
B. Artikelsgewijze toelichting bij de begrotingsartikelen	5
1. Leeswijzer	5
2. Beleidsagenda	7
Beleidsprioriteiten	7
Belangrijkste beleidsmatige mutaties	9
Stategische Evaluatie Agenda	16
3. Beleidsartikelen	17
3.1 Beleidsartikel 1 Kernenergie	17
3.2 Beleidsartikel 2 CO2-vrije gascentrales	21
3.3 Beleidsartikel 3 Energie-infrastructuur	23
3.4 Beleidsartikel 4 Vroege fase opschaling	27
3.5 Beleidsartikel 5 Verduurzaming industrie en innovatie mkb	34
3.6 Beleidsartikel 6 Verduurzaming gebouwde omgeving	38
3.7 Beleidsartikel 7 Onverdeeld	42
4. Bijlagen	44
Bijlage 1: Totaaloverzicht Klimaatfonds	44
Bijlage 2: Moties en toezeggingen	59
Bijlage 3: Verdiepingsbijlage	63

TOEGEKENDE EN BESCHIKBARE MIDDELEN

Normaliter start de Memorie van Toelichting van een (fonds)begroting met de «geraamde uitgaven en ontvangsten». Voor de begroting van het Klimaatfonds is er bewust gekozen om de Memorie van Toelichting te starten met de «toegekende en beschikbare middelen». De reden hiervoor is dat een figuur met de «geraamde uitgaven en ontvangsten» geen informatie zou verschaffen, omdat met het Klimaatfonds enkel middelen worden overgeheveld naar departementale begrotingen. Een nadere toelichting hierop is te lezen in de leeswijzer.

Figuur 1 geeft een overzicht van reeds toegekende- en de voor het Meerjarenprogramma 2026 (en verder) gereserveerde en nog beschikbare middelen. Daarmee is het grootste deel van de middelen uit het Klimaatfonds bestemd, met uitzondering van het perceel kernenergie. Op totaalniveau is nog € 14,6 mld vrij te besteden (waarvan € 14,1 mld op het perceel kernenergie).

Figuur 1 Weergave reserveringen, toegekende- en nog beschikbare middelen Klimaatfonds (bedragen x € 1 mln)

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET BEGROTINGSWETSVOORSTEL

Wetsartikel 1

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting worden op grond van artikel 2.3, eerste lid, van de Comptabiliteitswet 2016 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld. Krachtens artikel 4 lid 1 van de Tijdelijke wet Klimaatfonds wordt jaarlijks de begrotingsstaat van het Klimaatfonds vastgesteld.

Het wetsvoorstel strekt ertoe om de onderhavige begrotingsstaat voor het aangegeven jaar vast te stellen.

Alle voor dit jaar vastgestelde begrotingswetten tezamen vormen de Rijksbegroting voor dat jaar. Een toelichting bij de Rijksbegroting als geheel is opgenomen in de Miljoenennota.

Met de vaststelling van dit wetsartikel worden de uitgaven, verplichtingen en ontvangsten vastgesteld. De in de begrotingsstaat opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zogenoemde begrotingstoelichting).

De Minister van Klimaat en Groene Groei,

S.T.M. Hermans

B. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ DE BEGROTINGSARTIKELEN

Het Ministerie van Klimaat en Groene Groei heeft twee begrotingen:

1. De beleidsbegroting (Hoofdstuk 23 van de Rijksbegroting) en;
2. de fondsbegroting van het Klimaatfonds (Hoofdstuk M van de Rijksbegroting).

Voor u ligt de begroting van het Klimaatfonds.

1. Leeswijzer

Deze leeswijzer gaat in op de volgende onderwerpen:

1. Begrotingsstructuur;
2. Groeiparagraaf;
3. Ondergrenzen toelichtingen.

1. Begrotingsstructuur

Beleidsagenda

Dit onderdeel bevat onder «beleidsprioriteiten» het doel van het Klimaatfonds en de belangrijkste ontwikkelingen ten opzichte van de proeve van de begroting 2024. Vervolgens worden de belangrijkste beleidsmatige mutaties voor 2025 toegelicht.

Begrotingsartikelen

In de begrotingsartikelen worden de zes deelprogramma's van het Klimaatfonds beschreven. Daarnaast is begrotingsartikel 7 Onverdeeld opgesteld om toevoegingen en onttrekkingen aan het fonds op te nemen.

1. Kernenergie
2. CO₂-vrije gascentrales
3. Energie-infrastructuur
4. Vroege fase opschaling
5. Verduurzaming industrie en innovatie mkb
6. Verduurzaming gebouwde omgeving
7. Onverdeeld

De opbouw per begrotingsartikel is respectievelijk de algemene doelstelling, de rol en de verantwoordelijkheid van de minister van Klimaat en Groene Groei, de beleidswijzigingen, de tabel met de budgettaire gevolgen van beleid (hierna: budgettaire tabel) met bijbehorende toelichtingen op de financiële instrumenten, een verdiepingstabel en een toelichting op de begrotingsmutaties.

Binnen de begrotingsartikelen zijn de klimaatfondsmiddelen gecategoriseerd naar:

- (1) toekenning (toegekende voorwaardelijke en onvoorwaardelijke middelen);
  - (2) gereserveerde middelen (deze middelen worden voorwaardelijk of onvoorwaardelijk gereserveerd voor specifieke maatregelen voor het Meerjarenprogramma 2026);
  - (3) resterende middelen (middelen die nog niet toegekend zijn aan maatregelen, maar beschikbaar zijn binnen een begrotingsartikel).
- Zie ook het Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2025 (hierna: MJP25) voor meer informatie.

Normaliter staat de verdiepingstabel in de bijlagen, maar er is bewust voor gekozen om de verdiepingstabel binnen ieder beleidsartikel (artikel 1 t/m 7) te plaatsen. De verdiepingstabel biedt in het geval van het Klimaatfonds meer informatie dan de budgettaire tabel, want in de verdiepingstabel zijn per artikel de overhevelingen voor het MJP25 te zien. Vanuit het Klimaatfonds vinden geen overhevelingen naar private partijen plaats, maar alleen overhevelingen naar departementale begrotingen.

Bijlagen

Tot slot bevat dit begrotingshoofdstuk drie bijlagen.

Bijlage 1 «totaaloverzicht Klimaatfonds» geeft alle toegekende budgetten, reserveringen, verhoudingen modaliteiten per maatregel en uitvoeringskosten weer.

In bijlage 2 «moties en toezeggingen» staan de door de Staten-Generaal aanvaarde moties en door de bewindslieden gedane toezeggingen.

Bijlage 3 is de «verdiepingsbijlage» die de mutaties toelicht tussen de eerste suppletoire begroting 2024 en de ontwerpbegroting 2025.

2. Groeiparagraaf

Deze begroting van het begrotingsfonds (Hoofdstuk M) is de opvolger van de indicatieve Klimaatfondsbegroting 2024.

Aan de begroting 2025 is de Strategische evaluatieagenda (SEA) toegevoegd om overzicht te geven in onderzoek en evaluaties die op het Klimaatfonds plaats gaan vinden.

3. Ondergrenzen toelichtingen

Voor de volledigheid worden in deze begroting alle mutaties toegelicht.

2. Beleidsagenda

Beleidsprioriteiten

Het Klimaatfonds volgt uit artikel 2 lid 1 Tijdelijke wet Klimaatfonds [Stb. 2024, 16]. Artikel 4 lid 1 van diezelfde wet bepaalt dat jaarlijks een formele Klimaatfondsbegroting wordt opgesteld, die als onderdeel van de Rijksbegroting op Prinsjesdag wordt aangeboden aan het parlement. Deze begroting geeft invulling aan dit artikel en bevat een integraal overzicht van de overgehevelde middelen uit het Klimaatfondsfonds naar departementale begrotingen.

Het Klimaatfonds heeft als doel het faciliteren van maatregelen die bijdragen aan het behalen van de aangescherpte broeikasgasreductiedoelen van tenminste 55% in 2030 en klimaatneutraliteit in 2050 (artikel 2, eerste en tweede lid Klimaatwet). Daarnaast beoogt het Klimaatfonds bij te dragen aan de transitie naar een klimaatneutrale energievoorziening, economie en samenleving en een rechtvaardige klimaattransitie. Dit gebeurt door middel van het beschikbaar stellen van financiële middelen voor drie specifieke bestedingsdoelen, zoals omschreven in artikel 2 lid 2 Tijdelijke wet Klimaatfonds:

- A - een broeikasgasneutrale energievoorziening in 2050;
- B - het stimuleren van de implementatie van technieken voor energie-efficiëntie en het stimuleren van de toepassing van hernieuwbare energie en overige broeikasgas-reducerende en circulaire technieken en maatregelen in het bedrijfsleven;
- C - het stimuleren van de toepassing van technieken voor energie-efficiëntie, van hernieuwbare energie en van koolstofvastlegging in de gebouwde omgeving.

Om de doelstellingen te kunnen behalen, is het van belang de komende jaren consistent te investeren in klimaatmaatregelen die direct en indirect CO₂-emissies reduceren. Het Klimaatfonds maakt, naast andere instrumenten als de SDE++, deze investeringen mogelijk omdat zij de beschikbaarheid van middelen op de middellange termijn garandeert. Daarnaast helpt het fonds om zorgvuldige en integrale besluitvorming over de besteding van deze middelen te borgen. Overheidsuitgaven dragen ook bij aan het realiseren van de randvoorwaarden voor de klimaat- en energietransitie, zoals nieuwe energie-infrastructuur, en faciliteren de noodzakelijke verduurzaming van bepaalde sectoren, zoals industrie en mobiliteit.

De doelen van het Klimaatfonds zijn verder uitgewerkt tot algemene doelstellingen voor ieder van de zes percelen. De percelen worden in deze begroting aangeduid als «artikelen». De algemene doelstellingen per artikel worden verderop in deze begroting nader toegelicht. De initiële verdeling van middelen was conform de indicatieve budgetverdeling in de Memorie van Toelichting van de Tijdelijke wet Klimaatfonds. In het Hoofdlijnenakkoord van mei 2024 is besloten het budget van het perceel Kernenergie op te hogen en op de percelen Energie-infrastructuur en Vroege fase een verlaging in te boeken voor batterijen en waterstof. De huidige verdeling van de middelen is daarom als volgt:

- Kernenergie (€ 14,1 mld),
- CO₂-vrije elektriciteitscentrales (€ 851,4 mln),
- Energie-infrastructuur (€ 670,9 mln),
- Vroege fase opschaling (€ 5,2 mld),

- Verduurzaming industrie en innovatie mkb (€ 3,4 mld),
- Verduurzaming gebouwde omgeving (€ 1,6 mld),
- Onverdeeld (€ 150 mln).

In totaal staat er op dit moment € 26,0 mld op het Klimaatfonds, waarvan een groot gedeelte voorwaardelijk is toegekend of gereserveerd is voor het Meerjarenprogramma 2026 (namelijk € 11 mld).

Tabel 1 Totale omvang Klimaatfonds (bedragen in € 1.000)

Beginstand Coalitieakkoord	35.000.000
Overhevelingen i.v.m. urgente uitgaven 2022/2023	- 3.973.350
Onttrekking - Dekking generaal beeld voorjaar 2022	- 880.000
Toevoeging - Loon- en prijs bijstelling 2022	82.753
Stand voor MJP24	30.229.403
Overhevelingen MJP24	- 11.006.796
Toevoeging - Ophoging voorjaarsbesluitvorming Klimaat	807.500
Onttrekking - Dekking generaal beeld voorjaar 2023	- 806.613
Toevoeging - Loon- en prijs bijstelling 2023	1.867.024
Stand voor MJP25	21.090.518
Overhevelingen MJP25	- 4.669.552
Tussentijdse overhevelingen (NJN en ISB)	- 207.300
Terugvloeit van departementale begrotingen	80.201
Toevoeging - Loon- en prijs bijstelling 2024	737.093
Hoofdpijnenakkoord - Ophoging perceel Kernenergie	9.500.000
Hoofdpijnenakkoord - Verlaging n.a.v. bezuiniging waterstof en batterijen	- 971.000
Ophoging CO2-heffing voor industrie en afvalverbrandingsinstallaties	441.000
Ophoging noodfonds bedrijven	24.700
Stand voor MJP26	26.025.660
- Waarvan voorwaardelijke toekenningen en reserveringen	10.909.950
- Waarvan nog niet bestemd	15.115.710

Belangrijkste beleidsmatige mutaties

Totaaloverzicht belangrijkste beleidsmatige mutaties t.o.v. vorig jaar

Tabel 1 geeft een overzicht van de belangrijkste beleidsmatige mutaties ten opzichte van de indicatieve Klimaatfondsbegroting 2024. Dit zijn de grootste en de politiek-relevante mutaties. Aangezien er vanuit het Klimaatfonds geen directie uitgaven kunnen worden gedaan, zijn de middelen overgeboekt naar (andere) departementale begrotingen.

Tabel 2 Belangrijkste beleidsmatige mutaties t.o.v. vorig jaar (bedragen x € 1.000)

	Art.	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	na 2030	cum
Stand ontwerpbegroting 2024		96.949	797.450	3.945.100	2.829.672	2.627.104	2.547.359	4.478.580		- 17.322.214
Belangrijkste mutaties										
Nieuwbouw kerncentrales	1	-	- 2.500	- 2.500	- 9.050	- 2.500	- 2.500	- 2.500		- 21.550
Ondersteuning ontwikkeling SMR's	1	-	- 4.100	- 14.600	- 14.100	- 9.600	- 7.100	- 5.100		- 54.600
Uitvoeringslasten	1	- 569	- 1.799	- 1.799	- 8.899	- 1.799	- 1.799	- 945		- 17.609
Versterking Nucleaire Kennisinfrastructuur	1	-	- 5.415	- 4.983	- 6.900	- 7.200	- 7.500	- 7.500		- 39.498
Laadinfrastructuur schoon en emissieloos bouwen	3	-	- 50.000	- 54.000	- 60.000	- 50.000	-	-		- 214.000
Slimme laadinfrastructuur	3	- 20.000	- 12.500	- 6.500	-	-	-	-		- 39.000
Waterstofnetwerk op zee	3	-	- 100.000	-	-	-	-	-		- 100.000
Invoering batterijverplichting voor zonneparken	3	-	-	- 20.000	- 20.000	- 20.000	- 20.000	- 20.000		- 100.000
Nationale subsidieregeling warmtenetten	3	-	- 166.700	- 166.700	- 166.700	- 166.700	- 166.700	- 139.000		- 972.500
Gebiedsinvesteringen Netten op Zee	4	- 50.000	- 100.000	- 50.000	- 75.000	- 75.000	- 75.000	- 75.000		- 500.000
Normering en stimulering biobased bouwen	4	- 1.300	- 12.756	- 15.859	-	-	-	-		- 29.915
Ondersteuning van o.a. ketenvorming en recyclingtechnieken circulaire plastics	4	-	- 12.000	- 21.000	- 18.000	- 6.000	- 3.000	-		- 60.000
Subsidie voor verduurzaming van de binnenvaart n.a.v. ETS-2 opt-in*	4	-	- 3.766	- 7.766	- 12.766	- 29.766	- 42.766	- 66.700		- 163.530
Subsidie voor waterstof in wegvervoer en binnenvaart (binnenvaart)	4	- 2.033	- 6.100	- 6.100	- 6.100	- 4.067	- 4.067	- 2.033		- 30.500
Subsidie voor waterstof in wegvervoer en binnenvaart (wegvervoer)	4	-	- 33.000	- 55.000	- 50.000	- 44.000	- 28.000	-		- 210.000
Verduurzaming zeevaartschepen	4	-	- 989	- 9.789	- 16.029	- 24.429	- 37.869	- 22.195		- 111.300
Vergassing: stimulering projecten vergassing 1e en 2e fase	4	-	- 11.100	- 44.400	- 77.800	- 94.400	- 100.000	- 172.300		- 500.000
Vrouwen in de techniek (gendergelijkheid)	4	-	- 100	- 400	- 400	- 400	- 400	- 100		- 1.800
Intensivering DEI+ (uit reservering ophoging perceel, titel voorheen DEI-XL)	5	-	- 14.025	- 30.600	- 26.350	- 8.500	- 4.250	- 4.250		- 87.975
Nationaal Isolatie Programma	6	- 90.600	-	- 223.560	- 32.160	- 36.860	- 41.860	- 41.860		- 466.900
Warmtefonds ophogen	6	-	- 35.300	- 35.300	- 35.300	- 35.300	- 35.300	- 35.300		- 211.800

	Art.	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	na 2030	cum
HLA-intensivering Kernenergie	1				250.000	350.000	500.000	750.000	7.650.000	9.500.000
HLA-ombuiging waterstof/batterij	2 – 3 - 4	–	– 60.000	– 280.000	– 106.000	– 90.000	– 89.000	– 346.000		– 971.000
Loon en prijsbijstelling op Klimaatfonds	1 – 7	11.559	85.517	127.356	127.359	130.788	127.257	127.257		737.093
Kasschuiven*	1 – 7	– 75.426	– 156.475	– 737.408	– 456.863	– 310.575	– 424.875	– 550.353	2.711.975	–
Overige mutaties	1 – 7	131.420	663.481	498.479	431.559	845.297	405.684	393.910	–	3.369.830
Stand ontwerpbegroting 2025		–	757.823	2.782.671	2.440.173	2.936.093	2.488.314	4.258.611	10.361.975	26.025.660

Toelichting

Nieuwbouw kerncentrales

Voor de beoogde nieuwbouw van kerncentrales is veel technische, financiële en juridische kennis vereist, die KGG zelf niet in huis heeft. KGG wil daarom voor de periode 2025 tot en met 2030 een lender's technical advisor (LTA) inhuren. Om inspraak te organiseren en draagvlak te creëren in Borssele/Zeeland wil KGG in deze regio een informatiecentrum inrichten. Daarnaast is op basis van politieke besluitvorming extra middelen toegekend tijdens de augustusbesluitvorming. Het betreft middelen die nodig zijn om de verhoogde ambitie uit het Hoofdlijnenakkoord te realiseren. Op korte termijn zijn er extra middelen nodig voor onderzoek en rapportages t.b.v. geschikte locaties voor extra kerncentrales, en de personele kosten die hierbij komen voor zowel beleidsdepartementen als uitvoeringsinstanties.

Ondersteuning ontwikkeling SMR's

Deze maatregel richt zich niet op de productie van een volledige SMR. Voor *Small Modular Reactors* (SMR's) zijn meerdere toepassingen denkbaar, waaronder stabilisatie van het net, productie op afgelegen locaties, als bron van hoge-temperatuur-warmte voor de energie-intensieve industrie, als bron van stadverwarming, of voor de productie van waterstof. Deze maatregel beoogt de ontwikkeling van SMR's te versnellen door te ondersteunen bij de overgangsfase van ontwerp naar realisatie. De overgang zou moeten worden versneld door een praktische koppeling tot stand te brengen tussen maakindustrie en ontwikkelaars van SMR's. De vormgeving van de maatregel volgt de volgende ketenstructuur: SMR-ontwikkelaars, productie toelevering, *quality assurance*, en vergunningverlening/toezicht. SMR-ontwikkelaars. In de uitvoering van de maatregel moeten de elementen in deze ketenstructuur parallel ondersteund worden.

Uitvoeringslasten kernenergie

Dit betreft financiering voor uitvoeringslasten vanuit de Autoriteit Nucleaire Veiligheid en Stralingsbescherming (ANVS) en bij de ministeries van KGG en IenW, alsmede een toekenning van een werkbudget voor de provincie Zeeland en de gemeente Borssele voor ambities rondom de bedrijfsduurverlenging van de kerncentrale in Borssele en het nieuwbouwtraject. Daarnaast is op basis van politieke besluitvorming extra middelen toegekend tijdens de augustusbesluitvorming. Het betreft middelen die nodig zijn om de verhoogde ambitie uit het Hoofdlijnenakkoord te realiseren. Op korte termijn zijn er extra middelen nodig voor onderzoek en rapportages t.b.v. geschikte locaties voor extra kerncentrales, en de personele kosten die hierbij komen voor zowel beleidsdepartementen als uitvoeringsinstanties.

Versterking Nucleaire Kennisinfrastructuur

Er wordt door het missieteam – waarin het bedrijfsleven, onderzoeks- en onderwijsinstellingen en de overheid zijn vertegenwoordigd – gewerkt aan het Meerjarig Missiegedreven Innovatieprogramma (MMIP) Kernenergie. In dit MMIP is een nadere prioritering van onderzoeksthema's aangebracht en wordt ingezet op het opbouwen van een toepasselijk opgeleide *workforce* en versterking van nucleaire kennisontwikkeling en -innovatie.

Laadinfrastructuur schoon en emissieloos bouwen

Dit betreft een voorstel om middelen beschikbaar te stellen voor laadinfrastructuur voor de bouw. Volgens het voorstel is dit nodig om de gang naar emissieloos te realiseren, wat nodig is voor onder andere stikstofreductie en CO₂-reductie. De middelen worden gebruikt via lopende en in ontwikkeling zijnde instrumenten: (1) Inzet via de nieuwe regeling voor private laadinfra (voor mobiele laadpalen en aansluitingen), publieke laadinfra (eis minimaal één laadplek per laadlocatie voor mobiele werktuigen) en via de bestaande Subsidieregeling Schoon en Emissieloos Bouwmaterieel (SSEB) (batterijcontainers, wisselpakketten, en nieuwe oplossingen zoals inzet van een vliegwiel in de bouw voor het opvangen van piekvermogens) en (2) Aanvullende middelen naar aanbestedende rijkdiensten en een Specifieke Uitkering Schoon en Emissieloos Bouwen (SPUK SEB) voor medeoverheden.

Slimme laadinfrastructuur

De maatregel bevat een aantal gerichte investeringen in slimme laadinfrastructuur. Dit betreft: 1) het realiseren van slimme laadinfrastructuur op witte vlekken ten behoeve van het ontwikkelen van een landelijk dekkend netwerk van publieke laadinfrastructuur; 2) het realiseren van slimme laadinfrastructuur op private (bedrijfs)locaties, om daarmee de druk op de publieke laadinfrastructuur te verlagen en inpassing in een toekomstbestendig en duurzaam energiesysteem te versnellen; 3) het realiseren van de pilot stopcontact-op-land om te zorgen dat de beschikbare capaciteit op het elektriciteitsnet zo optimaal mogelijk en meervoudig wordt benut; en 4) het investeren in tijdige ontwikkeling van publieke toegankelijke laadinfrastructuur voor logistiek, voorbereidend op de invoering van de ZE-zones (zero-emissiezones) in 2025 en de snelle ingroei van het aantal elektrische vracht- en bestelvoertuigen.

Waterstofnetwerk op zee

Met de middelen voor Waterstofnetwerk kan in 2031/2032 de waterstof die geproduceerd wordt in het grootschalige demonstratieproject van elektrolyse op zee bij windgebied Ten Noorden van de Waddeneilanden aan land gebracht worden, gevolgd door de verdere uitrol van waterstofproductie op zee in windgebied 6/7. De middelen voor de aanleg en het beheer van het waterstoftransportnet op zee zullen, net als bij het waterstoftransportnet op land, dienen om door middel van subsidie de aanloopkosten en de verliezen af te dekken (vollooprisico). Subsidies vloeien terug naar het Klimaatfonds als aanloopverliezen kleiner zijn dan verondersteld als gevolg van lagere kosten of hogere transportinkomsten.

Invoering batterijverplichting voor zonneparken

Deze maatregel is erop gericht dat extra duurzame elektriciteitsproductie wordt gerealiseerd, door elektriciteit in een batterij op te slaan en op het net wordt ingevoed op momenten van tekorten aan duurzame energie en netcapaciteit. Dit wordt ook wel uitgestelde levering genoemd.

Nationale subsidieregeling warmtenetten

Dit betreft een nationale subsidieregeling voor warmtenetten om de onrendabele top te beperken. De subsidie bedraagt ten hoogste € 30 mln per project dat ziet op de aanleg van een efficiënt warmtenet, waarbij de hoogte van de subsidiebijdrage maximaal 45 procent van de subsidiabele kosten bedraagt of de subsidiebijdrage vastgesteld is op maximaal € 6.000 per te realiseren kleinverbruikersaansluiting voor een huurwoning en maximaal € 7.000 voor een particuliere woning.

Gebiedsinvesteringen Netten op Zee

Dit voorstel is gericht op het verbeteren van de leef kwaliteit van de vijf locaties die in de (aanvullende) routekaart windenergie op zee zijn aangewezen voor de aanlanding voor de elektriciteit van windparken op zee, teneinde regionaal draagvlak voor huidige en toekomstige energie-infrastructuur te behouden. Bij Voorjaarsnota 2022 is besloten de incidentele kosten voor de inpassing van windenergie op zee te dekken uit het Klimaatfonds (routekaart windenergie op zee 21 GW), omdat ze bijdragen aan de klimaatdoelstellingen. De middelen worden beschikbaar gesteld voor het behoud en versterken van de natuur, verbeteren van de fysieke leefomgeving, versterken van de regionale economie of versnellen en toepassen van de (duurzame) energietransitie. Het gevraagde budget is € 500 mln. De middelen voor de gebiedsinvesteringen zijn eenmalig en worden beschikbaar gesteld via twee tranches.

Normering en stimulering biobased bouwen

Dit betreft een pakket aan maatregelen voor het stimuleren van het gebruik van biobased materialen in de bouwsector en grond- weg- en waterbouwsector door middel van een ketenbenadering. Er wordt ingezet op het stimuleren van de vraag naar biobased bouwmaterialen door middel van een subsidie voor het gebruik van deze materialen, het opzetten van een verwerkende industrie door middel van een investeringssubsidie, het stimuleren van het aanbod door het opzetten van een stelsel van koolstofcertificaten en het bijeenbrengen van vraag en aanbod.

Ondersteuning van o.a. ketenvorming en recyclingtechnieken circulaire plastics

Dit betreft een tweetal maatregelen met als doel het ondersteunen van de normering voor de toepassing van een minimum aandeel recycklaat en biogebaseerd plastic. De eerste maatregel is een programmalijs die voorziet in ten eerste een kennisloket waar het mkb advies kan inwinnen over de praktische toepassing van recycklaat en biogebaseerd plastic en ten tweede voor activiteiten die bijdragen aan de toepassing van recycklaat en biogebaseerd plastic bij eindklanten. De tweede maatregel betreft een apart luik binnen de DEI+ en VEKI voor investeringssubsidies voor sorteer- en recyclingsprocessen van kunststofafval en productie van biogebaseerde kunststoffen.

Subsidie voor verduurzaming van de binnenvaart n.a.v. ETS-2 opt-in*

De maatregel bevat ten eerste een tijdelijke subsidieregeling met een looptijd van 2025-2030 voor scheepseigenaren. Zij kunnen een bijdrage krijgen voor de onrendabele top voor investeringen (CAPEX) in Tank-To-Wake emissieloze aandrijflijnen of motoren die op hernieuwbare brandstoffen varen. Ook wordt de maatregel ingezet voor het inrichten van een programma-aanpak 'verduurzaming binnenvaart' t/m 2030.

Subsidie voor waterstof in wegvervoer en binnenvaart (binnenvaart)

Deze maatregel is erop gericht dat 18 binnenvaartschepen worden omgebouwd zodat ze op waterstof kunnen varen, zodat een begin wordt gemaakt met de opschaling naar emissieloos varen op langere afstanden in de binnenvaart. De CAPEX-subsidie (50% van de ombouwkosten) voor varen op waterstof sluit aan bij aangekondigde maatregelen, waaronder de implementatie van de Renewable Energy Directive III.

Subsidie voor waterstof in wegvervoer en binnenvaart (wegvervoer)

De Subsidieregeling voor Waterstof in Mobiliteit (SWiM) is een nieuwe regeling, die zich richt op consortia van waterstoftankstations en vervoerders die gebruik willen maken van waterstofvoertuigen. Het gaat om een tenderregeling die zich richt op de additionele investeringskosten (ten opzichte van fossiele alternatief). Subsidieabel zijn de aanleg of opschaling van waterstoftankstations (subsidiepercentage max. 40%) en de aanschaf van waterstofvoertuigen (max. subsidiepercentage 80% van de meerkosten ten opzichte van fossiel alternatief), waarbij de nadruk ligt op zwaar vervoer.

Verduurzaming zeevaartschepen

Dit betreft een tijdelijke subsidieregeling die een CAPEX-tegemoetkoming biedt bij: (1) aanschaf en inbouw van aandrijftechnieken voor varen op waterstof of methanol, eventueel aan te vullen met aanschaf van de energiebesparende techniek Wind Assisted Ship Propulsion (WASP) of een andere energiebesparende techniek; en (2) aanschaf en installatie van een batterijpakket inclusief aanvullende benodigde aanpassingen aan boord. Doel is dat dit pakket in de haven via de walstroomaansluiting geladen wordt met als doel om emissieloos de (Nederlandse) haven in en uit te kunnen varen.

Vergassing: stimulering projecten vergassing 1e en 2e fase

Dit zijn middelen voor een apart budget binnen de DEI+ gericht op vergassingstechniek. (Biogene) reststromen worden op hoge temperatuur of druk gekraakt tot gasvormige moleculen die kunnen worden opgewaardeerd tot brandstof of grondstof. De vele verschillende grondstoffen die gebruikt kunnen worden en producten die met vergassing gemaakt kunnen worden behoeven ook een groot aantal innovatieve technieken met elk eigen uitdagingen.

Vrouwen in de techniek (gendergelijkheid)

Dit zijn maatregelen die ertoe moeten leiden dat de ondervertegenwoordiging van vrouwen in de technieksector kleiner wordt. De maatregelen richten zich op training voor docenten, ondersteunend (les)materiaal voor het doorbreken van genderstereotypering en jongerenparticipatie/ambassadeurs.

Intensivering Demonstratie Energie- en Klimaatinnovatie (DEI+, titel voorheen DEI-XL)

In de huidige openstelling van de DEI+ is het maximale subsidiebedrag opgehoogd naar € 30 mln en zijn de thema's waar subsidie voor aangevraagd kan worden uitgebreid met innovatieve klimaattechnologieën voor de industrie.

Nationaal Isolatie Programma (NIP)

Het doel van het NIP is het isoleren van 2,5 miljoen woningen in 2030 met de nadruk op de € 1,5 mln slechtgeïsoleerde woningen (label E, F en G). Het programma bestaat uit vier actielijnen. Actielijn 1, de lokale aanpak, wordt ingericht als specifieke uitkering voor gemeenten. Actielijn 2, die ziet op huur, is gericht op onder meer prestatieafspraken met corporaties en

normering van slecht geïsoleerde woningen. Actielijn 3 richt zich op de nationale aanpak koopwoningen en VvE's, middels de ISDE en SEEH. Dit zijn bestaande regelingen die worden geïntensiveerd met klimaatfondsmiddelen. Actielijn 4 betreft een brede inzet op energie besparen met laagdrempelige maatregelen, met een verduurzamingscoalitie van maatschappelijke partijen. Daarnaast worden middelen uitgetrokken voor communicatie, contingenten aanpak en natuurinclusief, duurzaam en circulair isoleren.

Warmtefonds ophogen

Deze middelen worden ingezet om de inkomensgrens van het Warmtefonds op te hogen en om VvE's in staat te stellen goedkoper te lenen. Het verlagen van de rente die het Warmtefonds rekent voor haar leningen naar 0% voor burgers met een inkomen tot € 60.000 (indicatief), om daarmee de remmende werking van de gestegen marktrente weg te nemen en een prikkel te geven aan woningeigenaren om te verduurzamen. Voor VvE's wordt de rente verlaagd met circa 1,5% (waarmee de rente nu zou uitkomen op 2,5-3%).

HLA-intensivering Kernenergie

Het perceel kernenergie wordt naar aanleiding van de maatregel in het Hoofdlijnenakkoord verhoogd met € 9,5 mld voor de bouw van vier kerncentrales tot en met 2035. Hiervan is € 1,9 mld gereserveerd voor de periode 2027 – 2030 en € 7,7 mld voor de periode 2031 – 2035.

HLA-ombuiging waterstof/batterij

In het Hoofdlijnenakkoord is besloten € 1,2 mld te bezuinigen op de middelen voor de ontwikkeling van batterijen en groene waterstof. Deze bezuiniging wordt gedeeltelijk ingezet op de middelen uit het perceel CO2-vrije gascentrales (€ 146 mln), perceel Energie-infrastructuur (€ 46 mln) en perceel Vroege fase opschaling (€ 779 mln). In totaal is er hiermee € 971 mln omgebogen op het Klimaatfonds. De rest is omgebogen op reeds overhevelde middelen voor batterij en groene waterstof van de departementale begrotingen van de ministeries Klimaat en Groene Groene Groei en Infrastructuur en Waterstaat.

Tabel 3 Invulling Maatregel 71. Ombuiging Klimaatfonds groene batterijen en waterstof (HLA)

bedragen in € miljoenen	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Totaal
Klimaatfonds	- 60	- 280	- 106	- 90	- 89	- 346	- 971
Invoering batterijverplichting (Energie-infrastructuur)	-	-	- 7	- 7	- 7	- 7	- 28
Elektrolyse, onshore: 500-1.000 MW (productsubsidies) (Vroege fase opschaling)	- 59	- 89	- 59	- 44	- 44	- 133	- 428
Elektrolyse, onshore: 500-1.000 MW (vraagsubsidies) (Vroege fase opschaling)	-	- 133	-	-	-	-	- 133
Elektrolyse, offshore: 500 MW (CAPEX + OPEX) (Vroege fase opschaling)	-	- 37	- 37	- 37	- 37	- 59	- 207
De-risken waterstofopslag (Energie-infrastructuur)	-	- 18	-	-	-	-	- 18
Subsidie voor waterstof in binnenvaart (Energie-infrastructuur)	- 1	- 3	- 3	- 2	- 1	- 1	- 11
Subsidie voor ombouw gascentrales (CO2-vrije gascentrales)	-	-	-	-	-	- 146	- 146
KGG-begroting	- 107	- 61	- 21	- 3	- 3	- 3	- 198
Invoering batterijverplichting (Energie-infrastructuur)	-	- 3	- 3	- 3	- 3	- 3	- 15
IPCEI jaren 2024 en verder (Vroege fase opschaling)	- 107	- 58	- 18	-	-	-	- 183
I&W-begroting	- 5	- 8	- 7	- 7	- 4	-	- 31
Subsidie voor waterstof in wegvervoer (Energie-infrastructuur)	- 5	- 8	- 7	- 7	- 4	-	- 31
Totaal	- 172	- 349	- 134	- 100	- 96	- 349	- 1.200

Loon en prijsbijstelling

Dit betreft de verwerking van de loon- prijsontwikkeling die uitgekeerd is op het Klimaatfonds.

Kasschuiven

In de tabel zijn kasschuiven opgenomen waarmee het budget beter aansluit bij de verwachte uitgaven. Er kasschuiven gedaan om het ritme van het fonds aan te laten sluiten bij over te hevelen middelen voor MJP25. De grootste kasschuif vindt plaats op het perceel kernenergie, daar zijn de middelen in een realistisch ritme gezet.

Overige mutaties

Overige mutaties die onderdeel zijn van het Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2025. Zie bijlage 1 totaaloverzicht Klimaatfonds voor meer informatie.

Strategische Evaluatie Agenda

De Strategische Evaluatie Agenda is bedoeld om inzicht te krijgen in effecten van beleidsmaatregelen. Op deze wijze kunnen leerervaringen benut worden om het beleid tussentijds bij te sturen, als dat nodig blijkt.

Tabel 4 Strategische Evaluatie Agenda

Thema	Type onderzoek	Afronding	Status	Toelichting onderzoek	Begrotings- hoofdstuk	Begrotingsar- tikel(en)	Vindplaats
Klimaatfonds	ex-durante	2027	te starten	Artikel 8 van de Tijdelijke Wet Klimaatfonds schrijft voor dat de Minister binnen vier jaar na de inwerkingtreding van deze wet een verslag over de doeltreffendheid en de effecten van het Klimaatfonds naar de Staten-Generaal stuurt.	M		

3. Beleidsartikelen

3.1 Beleidsartikel 1 Kernenergie

A. Algemene doelstelling

Het eerste begrotingsartikel van het Klimaatfonds is bedoeld voor maatregelen voor kernenergie. De doelstelling van dit begrotingsartikel is als volgt:

- Het onderzoeken van het veilig en doelmatig verlengen van de levensduur van de kerncentrale in Borssele.
- Het voorbereiden van de bouw van vier nieuwe kerncentrales. Hierbij gaat het onder andere om:
  - Het bepalen van een (voorkeurs)locatie voor de eerste twee nieuwe kerncentrales en het bepalen van de techniek die gebruikt zal worden. Onderdeel hiervan is ook het opstellen van een milieueffectrapportage.
  - Het uitwerken van een financieringsconstructie voor de bouw van de eerste twee nieuwe kerncentrales, in samenspraak met commerciële partijen.
  - Het laten uitvoeren van de benodigde (haalbaarheids)studies voor de eerste twee nieuwe kerncentrales door relevante commerciële partijen en hier middelen voor beschikbaar stellen.
  - Het uitwerken van een organisatiestructuur voor het uitvoeren van de overheidsrol bij de aanbesteding, bouw en exploitatie van de nieuwe kerncentrales.
  - Het in kaart brengen van de benodigde extra te zetten stappen voor de realisatie van een derde en vierde kerncentrale.
- Het creëren van randvoorwaardelijk beleid voor de ontwikkeling van kernenergie in Nederland. Daarbij gaat het onder andere om:
  - Het versterken van de nucleaire kennisinfrastructuur. Om als Nederland op een effectieve en veilige wijze nieuwe kerncentrales te bouwen, moet onze kennisinfrastructuur verbeterd worden.
  - Het versterken van de Europese en internationale samenwerking en kennisuitwisseling.
  - Het versterken van de Nederlandse en Europese waardeketen en brandstofcyclus.
- Het versnellen van de ontwikkeling van Small Modular Reactors (SMR's) door te ondersteunen bij de overgangsfase van ontwerp naar realisatie.
  - D.m.v. simulaties met stakeholders knelpunten en kansen rondom SMR's inzichtelijk maken.
  - In kaart brengen potentie en mogelijke inpassing SMR's in het Nederlandse energiesysteem, evenals de randvoorwaarden.
  - Daaruit voortvloeiende keuzes en doelen verder concretiseren in nationale visie op SMR's.
- Zorgdragen voor voldoende uitvoeringscapaciteit bij het Rijk en decentrale overheden.

B. Rol en verantwoordelijkheid

De minister van Klimaat en Groene Groei is als fondsbeheerder verantwoordelijk voor de begroting van het Klimaatfonds. Zij is daarmee primair verantwoordelijk voor het beheer en de uitvoering van het Klimaatfonds. Naast fondsbeheerder is de minister van Klimaat en Groene Groei beleidsinhoudelijk verantwoordelijk voor kernenergie.

C. Beleidswijzigingen

In het Hoofdlijnenakkoord is afgesproken dat bovenop het openblijven van de kerncentrale in Borssele en de voorgenomen bouw van twee kerncentrales, wordt ingezet op de bouw van twee extra kerncentrales. Ook worden de mogelijkheden voor meerdere kleine centrales (SMR's) onderzocht. Deze beleidswijziging is verwerkt in de algemene doelstelling onder A.

D. Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 5 Budgettaire gevolgen van artikel 1 Kernenergie (bedragen x € 1.000)							
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Verplichtingen	0	0	0	917.001	903.121	932.707	935.208
Uitgaven	0	0	0	150.000	386.350	892.395	1.042.395
Bijdrage aan (andere) begrotingshoofdstukken	0	0	0	150.000	386.350	892.395	1.042.395
Kernenergie onverdeeld				150.000	386.350	892.395	1.042.395

Tabel 6 Uitsplitsing verplichtingen artikel 1 Kernenergie (bedragen x € 1.000)							
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Verplichtingen	0	0	0	917.001	903.121	932.707	935.208
<i>waarvan</i> garantieverplichtingen	0	0	0	0	0	0	0
<i>waarvan</i> overige verplichtingen	0	0	0	917.001	903.121	932.707	935.208

Tabel 7 Meerjarenoverzicht Beleidsartikel 1 Kernenergie (bedragen x € 1.000)									
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030 t/m 2035	Totaal
Verplichtingen Kernenergie	0	0	0	917.001	903.121	932.707	935.208	937.473	4.625.510
Uitgaven Kernenergie	0	0	0	150.000	386.350	892.395	1.042.395	11.654.370	14.125.510

E. Toelichting op de financiële instrumenten

De tabellen hierboven tonen het totale uitgaven- en verplichtingenbudget van het artikel Kernenergie. Dat bevat vrije middelen, voorwaardelijke toekenningen en reserveringen. Voor een totaaloverzicht aan maatregelen wordt verwezen naar bijlage 1.

F. Verdiepingstabel

Tabel 8 Verdiepingstabel artikel 1 Kernenergie (bedragen x € 1.000)

	2024*	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031 t/m 2035
Beschikbare middelen ontwerpbegroting 2024	146.633	211.921	871.757	874.089	885.808	886.108	886.808	
Maatregelen								
<i>Amendement Erkens Ontwerpbegroting 2024</i>	- 7.300							
<i>Nieuwbouw kerncentrales</i>		- 2.500	- 2.500	- 2.500	- 2.500	- 2.500	- 2.500	
<i>Ondersteuning ontwikkeling SMR's</i>		- 4.100	- 14.600	- 14.100	- 9.600	- 7.100	- 5.100	
<i>Uitvoeringslasten</i>	- 569	- 1.799	- 1.799	- 1.799	- 1.799	- 1.799	- 945	
<i>Versterking Nucleaire Kennisinstructuur</i>		- 5.415	- 4.983	- 6.900	- 7.200	- 7.500	- 7.500	
<i>Nieuwbouw kerncentrales</i>				- 6.550				
<i>Uitvoeringslasten</i>				- 7.100				
Hoofdpijnenakkoord 2024								
<i>HLA Ophoging perceel Kernenergie</i>				250.000	350.000	500.000	750.000	7.650.000
Technische verwerking								
<i>Toevoeging LPO 2024</i>	5.181	7.487	30.799	30.881	31.294	31.306	31.306	
<i>kasschuiven</i>	- 138.663	- 194.826	- 699.127	- 700.045	- 323.586	- 326.087	- 329.641	2.711.975
<i>Herschikking</i>	- 5.282	- 10.768	- 29.547	- 29.626	- 30.022	- 30.033	- 30.033	
Beschikbare middelen Ontwerpbegroting 2025	0	0	150.000	386.350	892.395	1.042.395	1.292.395	10.361.975

*Deze stand is gebaseerd op de proeve van de Klimaatfondsbegroting 2024

G. Toelichting op de begrotingsmutaties

Amendement Erkens Ontwerpbegroting 2024

Dit amendement stelt voor om de toekenning van € 2,7 mln voor de de ontwikkeling van Small Modular Reactors (SMR's) 2024 op te hogen naar totaal € 10 mln.

Nieuwbouw kerncentrales

Voor de beoogde nieuwbouw van kerncentrales is veel technische, financiële en juridische kennis vereist, die KGG zelf niet in huis heeft. KGG wil daarom voor de periode 2025 tot en met 2030 een lender's technical advisor (LTA) inhuren. Om inspraak te organiseren en draagvlak te creëren in Borssele/Zeeland wil KGG in deze regio een informatiecentrum inrichten.

Ondersteuning ontwikkeling SMR's

Deze maatregel richt zich niet op de productie van een volledige SMR. Voor *Small Modular Reactors* (SMR's) zijn meerdere toepassingen denkbaar, waaronder stabilisatie van het net, productie op afgelegen locaties, als bron van hoge-temperatuur-warmte voor de energie-intensieve industrie, als bron van stadverwarming, of voor de productie van waterstof. Deze maatregel beoogt de ontwikkeling van SMR's te versnellen door te ondersteunen bij de overgangsfase van ontwerp naar realisatie. De overgang zou moeten worden versneld door een praktische koppeling tot stand te brengen tussen maakindustrie en ontwikkelaars van SMR's. De vormgeving van de maatregel volgt de volgende ketenstructuur: SMR-

ontwikkelaars, productie toelevering, *quality assurance*, en vergunningverlening/toezicht. SMR-ontwikkelaars. In de uitvoering van de maatregel moeten de elementen in deze ketenstructuur parallel ondersteund worden.

Uitvoeringslasten

Dit betreft financiering voor uitvoeringslasten vanuit de Autoriteit Nucleaire Veiligheid en Stralingsbescherming (ANVS) en de ministeries van KGG en IenW, alsmede een toekenning van een werkbudget voor de provincie Zeeland en de gemeente Borsele voor ambities rondom de bedrijfsduurverlenging van de kerncentrale in Borssele en het nieuwbouwtraject.

Versterking Nucleaire Kennisinfrastructuur

Er wordt door het missieteam – waarin het bedrijfsleven, onderzoeks- en onderwijsinstellingen en de overheid zijn vertegenwoordigd – gewerkt aan het Meerjarig Missiegedreven Innovatieprogramma (MMIP) Kernenergie. In dit MMIP is een nadere prioritering van onderzoeksthema's aangebracht en wordt ingezet op het opbouwen van een toepasselijk opgeleide *workforce* en versterking van nucleaire kennisontwikkeling en -innovatie.

Nieuwbouw kerncentrales

Deze maatregel is op basis van politieke besluitvorming toegekend tijdens de augustusbesluitvorming. Het betreft middelen die nodig zijn om de verhoogde ambitie uit het Hoofdlijnenakkoord te realiseren. Op korte termijn zijn er extra middelen nodig voor onderzoek en rapportages t.b.v. geschikte locaties voor extra kerncentrales, en de personele kosten die hierbij komen voor zowel beleidsdepartementen als uitvoeringsinstanties.

Uitvoeringslasten

Deze maatregel is op basis van politieke besluitvorming toegekend tijdens de augustusbesluitvorming. Het betreft middelen die nodig zijn om de verhoogde ambitie uit het Hoofdlijnenakkoord te realiseren. Op korte termijn zijn er extra middelen nodig voor onderzoek en rapportages t.b.v. geschikte locaties voor extra kerncentrales, en de personele kosten die hierbij komen voor zowel beleidsdepartementen als uitvoeringsinstanties.

HLA Ophoging perceel Kernenergie

Het perceel kernenergie wordt naar aanleiding van de maatregel in het Hoofdlijnenakkoord verhoogd met € 9,5 mld voor de bouw van vier kerncentrales tot en met 2035.

Technische verwerking

Dit betreft de verwerking van de loon- prijsontwikkeling die uitgedeeld is op dit artikel en mutaties (kasschuiven en interne herschikkingen) die dienen om het perceel in de benodigde en realistische kasritmes te brengen, zodat de toekenningen conform het MJP25 mogelijk zijn en aansluiten bij de verwachtingen voor MJP26.

3.2 Beleidsartikel 2 CO₂-vrije gascentrales

A. Algemene doelstelling

Het tweede begrotingsartikel van het Klimaatfonds is bedoeld voor maatregelen voor CO₂-vrije gascentrales. De doelstelling van dit begrotingsartikel is als volgt:

- Realisatie van voldoende omgebouwde gascentrales zodat bij passende beschikbaarheid van CO₂-vrije energiedragers zoals hernieuwbare waterstof ten minste 0,5 tot 2 Mton CO₂-reductie kan worden gerealiseerd.

B. Rol en verantwoordelijkheid

De minister van Klimaat en Groene Groei is als fondsbeheerder verantwoordelijk voor de begroting van het Klimaatfonds. Zij is daarmee primair verantwoordelijk voor het beheer en de uitvoering van het Klimaatfonds. Naast fondsbeheerder is de minister van Klimaat en Groene Groei beleidsinhoudelijk verantwoordelijk voor broeikasgas neutrale gascentrales.

C. Beleidswijzigingen

In dit artikel is geen sprake van beleidswijzigingen.

D. Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 9 Budgettaire gevolgen van artikel 2 CO ₂ -vrije gascentrales (bedragen x € 1.000)							
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Verplichtingen	0	0	0	0	0	0	0
Uitgaven	0	0	0	0	0	0	0
Bijdrage aan (andere) begrotingshoofdstukken	0	0	0	0	0	0	0
Co ₂ -gasvrije gascentrales onverdeeld			0	0	0	0	0

Tabel 10 Uitsplitsing verplichtingen artikel 2 CO ₂ -vrij gascentrales (bedragen x € 1.000)							
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Verplichtingen	0	0	0	0	0	0	0
waarvan garantieverplichtingen	0	0	0	0	0	0	0
waarvan overige verplichtingen	0	0	0	0	0	0	0

Tabel 11 Meerjarenoverzicht Beleidsartikel 2 CO ₂ -vrije gascentrales (bedragen x € 1.000)									
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Totaal
Verplichtingen Co₂-vrije gascentrales	0	0	0	0	0	0	0	851.440	851.440
Uitgaven Co₂-vrije gascentrales	0	0	0	0	0	0	0	851.440	851.440

E. Toelichting op de financiële instrumenten

De tabellen hierboven tonen het totale uitgaven- en verplichtingenbudget van het artikel CO₂-vrije gascentrales. Dat bevat vrije middelen, voorwaardelijke toekenningen en reserveringen. Voor een totaaloverzicht aan maatregelen wordt verwezen naar bijlage 1.

F. Verdiepingstabel

Tabel 12 Verdiepingstabel artikel 2 CO ₂ -vrije gascentrales (bedragen x € 1.000)							
	2024*	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Beschikbare middelen ontwerpbegroting 2024	159	201.043	202.047	147.773	149.413	149.413	149.411
Hoofdlijnenakkoord 2024							
<i>HLA-ombuiging</i>							- 146.000
Technische verwerking							
<i>Toevoeging LPO 2024</i>	8	10.631	10.685	7.814	7.901	7.901	7.901
<i>Kasschuiven</i>	- 159	- 197.509	- 202.481	- 148.091	- 149.734	- 149.734	847.708
<i>Herschikking</i>	- 8	- 14.165	- 10.251	- 7.496	- 7.580	- 7.580	- 7.580
Beschikbare middelen Ontwerpbegroting 2025	0	0	0	0	0	0	851.440

*Deze stand is gebaseerd op de proeve van de Klimaatfondsbegroting 2024

G. Toelichting op de begrotingsmutaties

HLA - ombuiging

In het Hoofdlijnenakkoord is besloten € 1,2 mld te bezuinigen op de middelen voor de ontwikkeling van batterijen en groene waterstof. Deze bezuiniging wordt gedeeltelijk ingevuld met middelen uit het perceel CO₂-vrije gascentrales (€ 146 mln). Er is gekozen om bij de naar rato bezuiniging ook de subsidie voor CO₂-vrije gascentrales mee te nemen, omdat de beoogde subsidieregeling bedoeld is voor toepassing van waterstof in gascentrales.

Technische verwerking

Dit betreft de verwerking van de loon- prijsontwikkeling die uitgedeeld is op dit artikel en mutaties (kasschuiven en interne herschikkingen) die dienen om het perceel in de benodigde en realistische kasritmes te brengen, zodat de toekenningen conform het MJP25 mogelijk zijn en aansluiten bij de verwachtingen voor MJP26.

3.3 Beleidsartikel 3 Energie-infrastructuur

A. Algemene doelstelling

Het derde begrotingsartikel van het Klimaatfonds is bedoeld voor maatregelen voor energie-infrastructuur. De doelstelling van dit begrotingsartikel is als volgt:

- Uitrol van infrastructuur die noodzakelijk is voor de energietransitie, zoals infrastructuur voor waterstof en warmte en laadinfrastructuur. Er wordt ex ante geen selectie gemaakt voor bepaalde technologieën of sectoren.
- Ondersteuning vanuit het fonds voor het oplossen van knelpunten in de niet-gereguleerde infrastructuur en de gereguleerde infrastructuur op het gebied van netcongestie, die geen onderdeel zijn van de reguliere financiering van netbeheerders (waarmee investeringen in de fysieke infrastructuur zelf zijn uitgesloten).

B. Rol en verantwoordelijkheid

De minister van Klimaat en Groene Groei is als fondsbeheerder verantwoordelijk voor de begroting van het Klimaatfonds. Zij is daarmee primair verantwoordelijk voor het beheer en de uitvoering van het Klimaatfonds. Naast fondsbeheerder is de minister van Klimaat en Groene Groei beleidsinhoudelijk verantwoordelijk voor energie-infrastructuur.

C. Beleidwijzigingen

In dit artikel is geen sprake van beleidswijzigingen.

D. Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 13 Budgettaire gevolgen van artikel 3 Energie-infrastructuur (bedragen x € 1.000)							
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Verplichtingen	0	0	40.000	188.500	120.500	128.000	63.000
Uitgaven	0	0	40.000	188.500	120.500	128.000	63.000
Bijdrage aan (andere) begrotingshoofdstukken	0	0	40.000	188.500	120.500	128.000	63.000
Energie- Infrastructuur onverdeeld			40.000	188.500	120.500	128.000	63.000

Tabel 14 Uitsplitsing verplichtingen artikel 3 Energie-infrastructuur (bedragen x € 1.000)							
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Verplichtingen	0	0	40.000	188.500	120.500	128.000	63.000
<i>waarvan</i> garantieverplichtingen	0	0	0	0	0	0	0
<i>waarvan</i> overige verplichtingen	0	0	40.000	188.500	120.500	128.000	63.000

Tabel 15 Meerjarenoverzicht Beleidsartikel 3 Energie- Infrastructuur (bedragen x € 1.000)									
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	20230	Totaal
Verplichtingen Energie- Infrastructuur	0	0	40.000	188.500	120.500	128.000	63.000	130.917	670.917
Uitgaven Energie- Infrastructuur	0	0	40.000	188.500	120.500	128.000	63.000	130.917	670.917

E. Toelichting op de financiële instrumenten

De tabellen hierboven tonen het totale uitgaven- en verplichtingenbudget van het artikel Energie-infrastructuur. Dat bevat vrije middelen, voorwaardelijke toekenningen en reserveringen. Voor een totaaloverzicht aan maatregelen wordt verwezen naar bijlage 1.

F. Verdiepingstabel

Tabel 16 Verdiepingstabel artikel 3 Energie-infrastructuur (bedragen x € 1.000)							
	2024*	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Beschikbare middelen ontwerpbegroting 2024	31.759	313.912	313.242	307.543	316.808	316.808	306.808
Maatregelen							
<i>Laadinfrastructuur schoon en emissieloos bouwen</i>		- 50.000	- 54.000	- 60.000	- 50.000		
<i>Slimme laadinfrastructuur</i>	- 20.000	- 12.500	- 6.500				
<i>Verduurzaming dieselspoorlijnen Zutphen-Oldenzaal, Almelo-Mariëberg</i>	- 2.000	- 9.000	- 20.000	- 34.000	- 26.000	- 7.000	
<i>Waterstofnetwerk op zee</i>		- 100.000					
<i>Invoering batterijverplichting voor zonneparken</i>			- 20.000	- 20.000	- 20.000	- 20.000	- 20.000
<i>Nationale subsidieregeling warmtenetten</i>		- 166.700	- 166.700	- 166.700	- 166.700	- 166.700	- 139.000
Hoofdpijnenakkoord 2024							
<i>Ombuiging budget Waterstof/ batterijen</i>			- 18.000	- 7.000	- 7.000	- 7.000	- 7.000
Technische verwerking							
<i>Toevoeging LPO 2024</i>	980	9.687	9.666	9.490	9.776	9.776	9.776
<i>Kasschuiven</i>	- 211.739	42.086	114.379	67.900	70.719	- 63.281	- 20.064
<i>Correctie perceel Gebouwde omgeving (EJM)</i>	100.000						
<i>Toevoeging perceel Gebouwde omgeving (wegvallen zon-PV)</i>	100.000						
<i>Toevoeging EJM EZK</i>	1.000						
<i>Herschikking</i>	0	12.515	36.413	23.267	397	397	397
Beschikbare middelen Ontwerpbegroting 2025	0	40.000	188.500	120.500	128.000	63.000	130.917

*Deze stand is gebaseerd op de proeve van de Klimaatfondsbegroting 2024

G. Toelichting op de begrotingsmutaties

Laadinfrastructuur schoon en emissieloos bouwen

Dit betreft een voorstel om middelen beschikbaar te stellen voor laadinfrastructuur voor de bouw. Volgens het voorstel is dit nodig om de gang naar emissieloos te realiseren, wat nodig is voor onder andere stikstofreductie en CO₂-reductie. De middelen worden gebruikt via lopende en in ontwikkeling zijnde instrumenten: (1) Inzet via de nieuwe regeling voor private laadinfra (voor mobiele laadpalen en aansluitingen), publieke laadinfra (eis minimaal één laadplek per laadlocatie voor mobiele werktuigen) en via de bestaande Subsidieregeling Schoon en Emissieloos Bouwmaterieel (SSEB) (batterijcontainers, wisselpakketten, en nieuwe oplossingen zoals inzet van een vliegwiel in de bouw voor het opvangen van piekvermogens) en (2) Aanvullende middelen naar aanbestedende rijksdiensten en een Specifieke Uitkering Schoon en Emissieloos Bouwen (SPUK SEB) voor medeoverheden.

Slimme laadinfrastructuur

De maatregel bevat een aantal gerichte investeringen in slimme laadinfrastructuur. Dit betreft: 1) het realiseren van slimme laadinfrastructuur op witte vlekken ten behoeve van het ontwikkelen van een landelijk dekkend netwerk van publieke laadinfrastructuur; 2) het realiseren van slimme laadinfrastructuur op private (bedrijfs)locaties, om daarmee de druk op de publieke laadinfrastructuur te verlagen en inpassing in een toekomstbestendig en duurzaam energiesysteem te versnellen; 3) het realiseren van de pilot stopcontact-op-land om te zorgen dat de beschikbare capaciteit op het elektriciteitsnet zo optimaal mogelijk en meervoudig wordt benut; en 4) het investeren in tijdige ontwikkeling van publieke toegankelijke laadinfrastructuur voor logistiek, voorbereidend op de invoering van de ZE-zones (zero-emissiezones) in 2025 en de snelle ingroei van het aantal elektrische vracht- en bestelvoertuigen.

Verduurzaming dieselspoorlijnen Zutphen-Oldenzaal, Almelo-Marienberg

Dit betreft een bijdrage van 50 procent van de kosten van elektrificatie van twee regionale spoorlijnen in Overijssel en Gelderland, te weten Zutphen-Oldenzaal en Almelo-Hardenberg. Door deze spoorlijnen van bovenleidingen en onderstations te voorzien kunnen daar elektrische treinen rijden, die de huidige (en toekomstige aanschaf van) dieseltreinen vervangen.

Waterstofnetwerk op zee

Voor de aansluiting van het eerste grootschalige demonstratieproject van elektrolyse bij windgebied ten Noorden van de Waddeneilanden is een waterstofleiding op zee nodig. Deze leiding kan daarna ook gebruikt worden voor de verdere uitrol van waterstofproductie op zee in windgebied 6/7. De toegewezen middelen zijn bestemd voor de ontwikkelingsfase van het netwerk. Voor de daadwerkelijke aanleg en het beheer van het netwerk zijn naar verwachting aanvullende middelen nodig om aanloopkosten af te dekken.

Invoering batterijverplichting voor zonneparken

Deze maatregel is erop gericht dat extra duurzame elektriciteitsproductie wordt gerealiseerd, dat deze elektriciteit in een batterij wordt opgeslagen en op het net wordt ingevoerd op momenten van tekorten aan duurzame energie en netcapaciteit. Dit wordt ook wel uitgestelde levering genoemd.

Nationale subsidieregeling warmtenetten

Dit betreft een nationale subsidieregeling voor warmtenetten om de onrendabele top te beperken. De subsidie bedraagt ten hoogste € 30 mln per project dat ziet op de aanleg van een efficiënt warmtenet, waarbij de hoogte van de subsidiebijdrage maximaal 45 procent van de subsidiabele kosten bedraagt of de subsidiebijdrage vastgesteld is op maximaal € 6.000 per te realiseren kleinverbruikersaansluiting voor een huurwoning en maximaal € 7.000 voor een particuliere woning.

Ombuiging budget Waterstof/ batterijen Hoofdlijnenakkoord 2024

In het Hoofdlijnenakkoord is besloten € 1,2 mld te bezuinigen op de middelen voor de ontwikkeling van batterijen en groene waterstof. Een deel hiervan wordt verwerkt op perceel Energie-infrastructuur.

Technische verwerking

Dit betreft de verwerking van de loon- prijsontwikkeling die uitgedeeld is op dit artikel en mutaties (kasschuiven en interne herschikkingen) die dienen om het perceel in de benodigde en realistische kasritmes te brengen, zodat de toekenningen conform het MJP25 mogelijk zijn en aansluiten bij

de verwachtingen voor MJP26. Daarnaast wordt nog extra toegelicht de toevoeging eindejaarsmarge EZK, correctie perceel gebouwde omgeving en de toevoeging perceel gebouwde omgeving.

Toevoeging eindejaarsmarge (EJM) EZK

Verwerking van terugvloeiende middelen naar het Klimaatfonds middels de EJM.

Correctie perceel Gebouwde omgeving (EJM)

De integrale besluitvorming in het voorjaar heeft geleid tot een schuif van € 200 mln van het perceel gebouwde omgeving naar het perceel Energie-infrastructuur. De, met MJP 2024 per abuis verwerkte, ophoging van het perceel gebouwde omgeving met € 100 mln ten koste van de percelen Energie-infrastructuur wordt hiermee rechtgezet.

Toevoeging perceel Gebouwde omgeving (wegvallen zon-PV)

De integrale besluitvorming in het voorjaar heeft geleid tot een schuif van € 200 mln van het perceel gebouwde omgeving naar het perceel energie-infrastructuur. De afgewezen reservering van € 100 mln voor Zon PV in huursector ingezet voor een ophoging van het budget voor Energie-infrastructuur.

3.4 Beleidsartikel 4 Vroege fase opschaling

A. Algemene doelstelling

Het vierde begrotingsartikel van het Klimaatfonds is bedoeld voor maatregelen voor Vroege fase opschaling van hernieuwbare energiedragers. De doelstelling van dit begrotingsartikel is als volgt:

- Het vergroten van de beschikbaarheid van innovatieve technologie met een schaalbare functie en belangrijke rol voor de Nederlandse klimaatneutrale samenleving, zodat het daardoor mogelijk wordt om verdere uitrol te bewerkstelligen door generiek beleidsinstrumentarium.
- Dit gaat in eerste instantie om technieken voor hoogwaardige hernieuwbare energiedragers die pas kosteneffectieve CO₂-reductie kunnen faciliteren bij substantiële opschaling. Gestart wordt daarbij met innovatieve en kansrijke technieken op de terreinen elektrolyse, vergassing en pyrolyse wat bijdraagt aan de beschikbaarheid van 3 tot 4 GW waterstof in 2030 en de opschaling van groen gas.
- Binnen het perceel zal - uitgaande van realisatie van de doelstellingen voor hoogwaardige energiedragers - daarnaast ook ruimte zijn voor andere toekomstige technologieën, mits deze voldoen aan de voorwaarden dat deze opschaalbaar zijn en bijdragen aan de klimaatneutrale samenleving. Welke technieken hiervoor in aanmerking komen wordt de komende tijd nader uitgewerkt.

B. Rol en verantwoordelijkheid

De minister van Klimaat en Groene Groei is als fondsbeheerder verantwoordelijk voor de begroting van het Klimaatfonds. Zij is daarmee primair verantwoordelijk voor het beheer en de uitvoering van het Klimaatfonds. Naast fondsbeheerder is de minister van Klimaat en Groene Groei beleidsinhoudelijk verantwoordelijk voor Vroege fase opschaling.

C. Beleidswijzigingen

In dit artikel is geen sprake van beleidswijzigingen.

D. Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 17 Budgettaire gevolgen van artikel 4 Vroege fase opschaling (bedragen x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Verplichtingen	0	0	365.332	1.426.375	760.407	855.910	662.269
Uitgaven	0	0	362.157	1.419.618	748.542	826.979	619.503
Bijdrage aan (andere) begrotingshoofdstukken	0	0	362.157	1.419.618	748.542	826.979	619.503
Vroege fase opschaling onverdeeld		0	362.157	1.419.618	748.542	826.979	619.503

Tabel 18 Uitsplitsing verplichtingen artikel 4 Vroege fase opschaling (bedragen x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Verplichtingen	0	0	365.332	1.426.375	760.407	855.910	662.269
<i>waarvan</i> garantieverplichtingen	0	0	0	0	0	0	0
<i>waarvan</i> overige verplichtingen	0	0	365.332	1.426.375	760.407	855.910	662.269

Tabel 19 Meerjarenoverzicht Beleidsartikel 4 Vroege fase opschaling (bedragen x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Totaal
Verplichtingen Vroege fase opschaling	0	0	365.332	1.426.375	760.407	855.910	662.269	1.320.031	5.390.324
Uitgaven Vroege fase opschaling	0	0	362.157	1.419.618	748.542	826.979	619.503	1.253.331	5.230.130

E. Toelichting op de financiële instrumenten

De tabellen hierboven tonen het totale uitgaven- en verplichtingenbudget van het artikel Vroege fase opschaling. Dat bevat vrije middelen, voorwaardelijke toekenningen en reserveringen. Voor een totaaloverzicht aan maatregelen wordt verwezen naar bijlage 1.

F. Verdiepingstabel

Tabel 20 Verdiepingstabel artikel 4 Vroege fase opschaling (bedragen x € 1.000)

	2024*	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Beschikbare middelen ontwerpbegroting 2024	130.809	1.181.040	1.211.402	1.244.745	1.316.237	1.267.699	1.448.262
Maatregelen							
<i>Algemene reservering uitvoeringskosten, G10 uitfasering slechte energielabels utiliteitsbouw</i>		- 1.000	- 1.000				
<i>Algemene reservering uitvoeringskosten, IC12 bijmenging plastic</i>	- 346	- 319	- 140	- 2.536	- 3.166	- 3.166	- 3.166
<i>Algemene reservering uitvoeringskosten, IC15 CO2 heffing AVI's</i>	- 502	- 620	- 620	- 502	- 502	- 502	- 502
<i>Gebiedsinvesteringen Netten op Zee</i>	- 50.000	- 100.000	- 50.000	- 75.000	- 75.000	- 75.000	- 75.000
<i>Normering en stimulering biobased bouwen (BZK)</i>		- 7.146	- 10.738	- 1.101			
<i>Normering en stimulering biobased bouwen (EZ)</i>		- 14.700					
<i>Normering en stimulering biobased bouwen (KGG)</i>			- 1.400				
<i>Normering en stimulering biobased bouwen (IenW)</i>		- 2.756	- 3.859				
<i>Normering en stimulering biobased bouwen (LVVN)</i>	- 1.300	- 10.000	- 12.000				
<i>Opschalen duurzame infra-innovatietechnieken met launching customer programma</i>		- 10.000	- 20.000	- 20.000	- 20.000	- 20.000	- 10.000
<i>Subsidie voor waterstof in wegvervoer en binnenvaart (wegvervoer)</i>		- 33.000	- 55.000	- 50.000	- 44.000	- 28.000	
<i>Verduurzaming zeevaartschepen</i>		- 989	- 9.789	- 16.029	- 24.429	- 37.869	- 22.195
<i>Vrouwen in de techniek (gendergelijkheid)</i>		- 100	- 400	- 400	- 400	- 400	- 100
<i>Subsidieregeling praktijkleren</i>			- 7.000				
<i>Alcohol-to-jet (ATJ)</i>		- 4.500	- 11.000	- 20.000	- 20.000	- 18.500	- 16.000
<i>Biopyrolyse</i>		- 3.000	- 12.000	- 19.500	- 21.000	- 15.000	- 19.500
<i>Duurzame luchtvaartbrandstoffen (E-fuels)</i>		- 4.500	- 9.000	- 13.500	- 13.500	- 11.000	- 8.500
<i>Flex (onderzoek voor bedrijven en industrie)</i>		- 10.000	- 10.000				
<i>Flex (opschaling innovatieve flex)</i>		- 4.000	- 12.000	- 10.000	- 10.000	- 4.000	
<i>Vergassing: stimulering projecten vergassing 1e en 2e fase</i>		- 11.100	- 44.400	- 77.800	- 94.400	- 100.000	- 172.300
<i>Ondersteuning van o.a. ketenvorming en recyclingtechnieken circulaire plastics</i>		- 12.000	- 21.000	- 18.000	- 6.000	- 3.000	
<i>Subsidie voor waterstof in wegvervoer en binnenvaart (binnenvaart)</i>		- 21.472	- 672	- 5.872	- 672	- 672	- 1.140
<i>Subsidie voor verduurzaming binnenvaart n.a.v. ETS2 opt-in*</i>		- 3.766	- 7.766	- 12.766	- 29.766	- 42.766	- 66.700
Hoofdpijnenakkoord 2024							
<i>Ombuiging budget Waterstof/ batterijen</i>		- 60.000	- 262.000	- 99.000	- 83.000	- 82.000	- 193.000
Technische verwerking							
<i>Toevoeging LPO 2024</i>	4.304	38.874	39.873	40.972	43.323	41.727	41.727
<i>Overboeking vanaf FIN-begroting</i>	500	500	500	380			

	2024*	2025	2026	2027	2028	2029	2030
<i>Terug van FIN: Uitvoeringskosten aanpassing vier tarieven energiebelasting</i>	1.400	770	770	770	770	770	770
<i>Terug van FIN: Uitvoeringskosten vrijstelling energiebelasting voor non-energetisch verbruik van aardgas vanaf 2026</i>	1.000						
<i>Kasschuiven</i>	- 86.040	- 548.953	725.993	- 99.119	- 90.346	- 250.514	348.979
<i>Herschikking</i>	175	4.010	1.621	1.665	1.761	1.696	1.696
<i>Handhavings- en uitvoeringskosten voor emissielabels binnenvaart (terugboeking)</i>		884	1.243	1.135	1.069		
Beschikbare middelen Ontwerpbegroting 2025	0	362.157	1.419.618	748.542	826.979	619.503	1.253.331

*Deze stand is gebaseerd op de proeve van de Klimaatfondsbegroting 2024

G. Toelichting op de begrotingsmutaties

Algemene reservering uitvoeringskosten

Deze middelen zijn bedoeld voor uitvoerings- en handhavingskosten voor normerende en beprijzende maatregelen die zijn afgesproken in de voorjaarsbesluitvorming klimaat 2023.

G10: uitfasering slechte energielabels utiliteitsbouw

Er komt normering voor de utiliteitsbouw: voor gebouwen met slechte energielabels, voor industriegebouwen en voor maatschappelijk vastgoed met een labelplicht. Deze is gebaseerd op de Energy Performance of Buildings Directive (EPBD). Deze Europese eisen houden in dat 16% van de op energieprestatie slechtst presterende gebouwen in 2030 verbeterd moeten zijn en in 2033 26%. Voor winkels, logiesgebouwen en bijeenkomstgebouwen wordt de eis van 2033 naar voren gehaald naar 2030 om daarmee de doelen van het Klimaatakkoord sneller te benaderen. Dit wordt getoetst op basis van het energielabel. Daarnaast krijgt maatschappelijk vastgoed conform de EPBD een labelplicht, dit wil zeggen dat het energielabels te allen tijde aanwezig moet zijn (en niet alleen op transactiemomenten). Consultatie van de implementatie van de EPBD IV zal in de tweede helft van 2025 plaatsvinden. Voor effectieve normering is adequaat toezicht & handhaving essentieel. Hiervoor zijn middelen nodig voor toezichhouders.

IC12: bijmenging plastics

Het kabinet heeft in de voorjaarsbesluitvorming 2023 besloten tot een nationale verplichting cq. Norm voor de toepassing van een minimumaandeel plastic recycleat en biogebaseerd plastic. Voor de uitwerking van deze maatregel moeten uitvoeringskosten worden gemaakt. In het MJP24 is hier reeds € 4,4 mln voor toegekend.

IC15: Heffing AVI's

Ter voorbereiding voor de maatwerksubsidies voor AVI's (gereserveerd MJP26 perceel Verduurzaming industrie en innovatie mkb) is aanvullende capaciteit nodig voor beleidsvorming. Dit is additioneel aan al lopend beleid van lenW.

Gebiedsinvesteringen netten op zee (voorheen Wind op zee)

Dit voorstel is gericht op het verbeteren van de leef kwaliteit van de vijf locaties die in de (aanvullende) routekaart windenergie op zee zijn aangewezen voor de aanlanding voor de elektriciteit van windparken op zee, teneinde regionaal draagvlak voor huidige en toekomstige energie-infrastructuur te behouden. Bij Voorjaarsnota 2022 is besloten de incidentele kosten voor de inpassing van windenergie op zee te dekken uit het

Klimaatfonds (routekaart windenergie op zee 21 GW), omdat ze bijdragen aan de klimaatdoelstellingen. De middelen worden beschikbaar gesteld voor het behoud en versterken van de natuur, verbeteren van de fysieke leefomgeving, versterken van de regionale economie of versnellen en toepassen van de (duurzame) energietransitie. Het gevraagde budget is € 500 mln. De middelen voor de gebiedsinvesteringen zijn eenmalig en worden beschikbaar gesteld via twee tranches.

Normering en stimulering biobased bouwen

Dit voorstel betreft een pakket aan maatregelen voor het stimuleren van het gebruik van biobased materialen in de bouwsector en grond- weg- en waterbouwsector door middel van een ketenbenadering. Er wordt tegelijkertijd ingezet op het stimuleren van de vraag naar biobased bouwmaterialen door middel van een subsidie voor het gebruik van deze materialen, het opzetten van een verwerkende industrie door middel van een investeringssubsidie, het stimuleren van het aanbod door het opzetten van een stelsel van koolstofcertificaten en het bijeenbrengen van vraag en aanbod. Er worden hiervoor middelen overgeheveld naar diverse departementen.

Opschalen duurzame infra-innovatietechnieken met launching customer programma

Dit voorstel betreft subsidie voor het versneld opschalen van beschikbare duurzame innovatietechnieken in de asfaltsector door middel van een launching customer programma. In dit programma hanteert de overheid in haar aanbestedingen innovatieve asfalttechnieken, namelijk duurzame asfaltmengsel en levensduur verlengende maatregel voor asfalt.

Subsidie voor waterstof in wegvervoer en binnenvaart (wegvervoer)

De Subsidieregeling voor Waterstof in Mobiliteit (SWiM) is een nieuwe regeling, die zich richt op consortia van waterstoftankstations en vervoerders die gebruik willen maken van waterstofvoertuigen. Het gaat om een tenderregeling die zich richt op de additionele investeringskosten (ten opzichte van fossiele alternatief). Subsidieabel zijn de aanleg of opschaling van waterstoftankstations (subsidiepercentage max. 40%) en de aanschaf van waterstofvoertuigen (max. subsidiepercentage 80% van de meerkosten ten opzichte van fossiel alternatief), waarbij de nadruk ligt op zwaar vervoer.

Verduurzaming zeevaartschepen

Dit betreft een tijdelijke subsidieregeling die een CAPEX-tegemoetkoming biedt bij: (1) aanschaf en inbouw van aandrijftechnieken voor varen op waterstof of methanol, eventueel aan te vullen met aanschaf van de energiebesparende techniek Wind Assisted Ship Propulsion (WASP) of een andere energiebesparende techniek; en (2) aanschaf en installatie van een batterijpakket inclusief aanvullende benodigde aanpassingen aan boord. Doel is dat dit pakket in de haven via de walstroomaansluiting geladen wordt met als doel om emissieloos de (Nederlandse) haven in en uit te kunnen varen.

Vrouwen in de techniek (gendergelijkheid)

In dit voorstel wordt een aantal maatregelen voorgesteld die ertoe moeten leiden dat de ondervertegenwoordiging van vrouwen in de technieksector kleiner wordt. Het voorstel richt zich op training voor docenten, ondersteunend (les)materiaal voor het doorbreken van genderstereotypering en jongerenparticipatie/ambassadeurs.

Subsidieregeling praktijkleren

Dit voorstel ziet toe op het creëren van extra leerwerkplekken in de sectoren die benodigd zijn voor de klimaat- en energietransitie, door het bieden van een extra subsidie voor deze leerwerkplekken. Het gaat om circa € 1.000 extra per nieuw gerealiseerde praktijkleerplaats zodat circa 8.000 extra vakmensen kunnen worden opgeleid.

Alcohol to Jet

Het voorstel betreft een innovatiebudget, (mogelijk) via een extra budget binnen de DEI+-regeling, voor de productie van grondstoffen voor alcohol-to-jet (ATJ) vliegtuigbrandstoffen. De subsidie is niet bedoeld voor de ATJ-installaties zelf, maar voor het opzetten van innovatieve installaties waarin biomassa wordt omgezet in alcoholen. Het ATJ-proces zelf is volwassen technologie.

Biopyrolyse

Het voorstel betreft een innovatiebudget via een extra budget binnen de DEI+-regeling, voor de productie van duurzame luchtvaartbrandstoffen via biopyrolyse. Biopyrolyse is een technologie om reststromen zoals biograndstoffen om te zetten in een vloeistof, pyrolyseolie, die gebruikt kan worden als grondstof voor de petrochemie, waar er onder meer luchtvaartbrandstoffen van gemaakt kunnen worden.

Duurzame luchtvaartbrandstoffen (E-fuels)

Dit voorstel bevat twee maatregelen: ten eerste een innovatiesubsidie voor ontwikkeling van verschillende onderdelen van e-fueltechnologie, waaronder de omzetting van CO₂ naar CO, en daarnaast een investeringsubsidie voor pre-commerciële fabrieken die de DEI+-regeling zijn ontgroeid voor de productie van synthetische kerosine en e-methanol.

Flex (onderzoek voor bedrijven en industrie)

Om een CO₂-neutraal elektriciteitssysteem te realiseren is flexibiliteit in zowel de aanbodkant als vraagkant nodig. Dit voorstel betreft een subsidie om bedrijven te ondersteunen bij het uitvoeren van onderzoek naar hun flexcapaciteit.

Flex (opschaling innovatieve flex)

Om een CO₂-neutraal elektriciteitssysteem te realiseren is flexibiliteit in zowel de aanbodkant als vraagkant nodig. Dit voorstel betreft een subsidie om technieken op te schalen die bedrijven kunnen inzetten om meer flexibel te opereren.

Vergassing: stimulering projecten vergassing 1e en 2e fase

Er wordt voorgesteld de middelen toe te kennen aan een apart budget binnen de DEI+ gericht op vergassingstechniek. (Biogene) reststromen worden op hoge temperatuur of druk gekraakt tot gasvormige moleculen die kunnen worden opgewaardeerd tot brandstof of grondstof. De vele verschillende grondstoffen die gebruikt kunnen worden en producten die met vergassing gemaakt kunnen worden behoeven ook een groot aantal innovatieve technieken met elk eigen uitdagingen. Hiervoor is in het MJP 2024 al € 100 mln toegekend en nog eens € 500 mln gereserveerd. Dit betreft de uitwerking van deze gereserveerde € 500 mln.

Ondersteuning van o.a. ketenvorming en recyclingtechnieken circulaire plastics (onder voorwaarden)

Dit voorstel betreft een tweetal maatregelen met als doel het ondersteunen van de normering voor de toepassing van een minimum aandeel recycleert en biogebaseerd plastic. De eerste maatregel is een programmaliijn die voorziet in ten eerste een kennisloket waar het mkb advies kan inwinnen over de praktische toepassing van recycleert en biogebaseerd plastic en tweede geld voor activiteiten die bijdragen aan de toepassing van recycleert en biogebaseerd plastic bij eindklanten. De tweede maatregel betreft een apart luik binnen de DEI+ en VEKI voor investeringssubsidies voor sorteer- en recyclingsprocessen van kunststofafval en productie van biogebaseerde kunststoffen.

Subsidie voor waterstof in wegvervoer en binnenvaart (binnenvaart)

Deze maatregel is erop gericht dat 18 binnenvaartschepen worden omgebouwd zodat ze op waterstof kunnen varen, zodat een begin wordt gemaakt met de opschaling naar emissieloos varen op langere afstanden in de binnenvaart. De CAPEX-subsidie (50% van de ombouwkosten) voor varen op waterstof sluit aan bij aangekondigde maatregelen, waaronder de implementatie van de Renewable Energy Directive III.

Subsidie voor verduurzaming binnenvaart n.a.v. ETS2 opt-in*

De maatregel bevat ten eerste een tijdelijke subsidieregeling met een looptijd van 2025-2030 voor scheepseigenaren. Zij kunnen een bijdrage krijgen voor de onrendabele top voor investeringen (CAPEX) in Tank-To-Wake emissieloze aandrijflijnen of motoren die op hernieuwbare brandstoffen varen. Ook wordt de maatregel ingezet voor het inrichten van een programma-aanpak 'verduurzaming binnenvaart' t/m 2030.

Ombuiging budget Waterstof/ batterijen Hoofdlijnenakkoord 2024

Het Hoofdlijnenakkoord schrijft een ombuiging voor op het Klimaatfondsbudget van € 1,2 mld, op de middelen voor de ontwikkeling van batterijen en groene waterstof. Een deel hiervan wordt verwerkt op perceel Vroege fase opschaling.

Technische verwerking

Dit betreft de verwerking van de loon- prijsontwikkeling die uitgedeeeld is op dit artikel en mutaties (kasschuiven en interne herschikkingen) die dienen om het perceel in de benodigde en realistische kasritmes te brengen, zodat de toekenningen conform het MJP25 mogelijk zijn en aansluiten bij de verwachtingen voor MJP26. Daarnaast wordt nog extra toegelicht de terugboeking naar het fonds van toegekende middelen van FIN en IenW.

Terug van FIN: Uitvoeringskosten aanpassing vier tarieven energiebelasting

Per abuis zijn voor maatregel Algemene reservering uitvoeringskosten, S23 Uitvoeringskosten aanpassing vier tarieven energiebelasting voor 1,2 Mton pakket middelen overgeheveld bij Miljoenennota 2024, terwijl nog niet aan de voorwaarde was voldaan omdat de besluitvorming over de beprijzende maatregel nog niet is afgerond.

Terug van FIN: Uitvoeringskosten vrijstelling energiebelasting voor non-energetisch verbruik van aardgas vanaf 2026.

Per abuis zijn voor maatregel Algemene reservering uitvoeringskosten, S13: Uitvoeringskosten vrijstelling energiebelasting voor non-energetisch verbruik van aardgas vanaf 2026 middelen overgeheveld bij Miljoenennota 2024, terwijl nog niet aan de voorwaarde was voldaan omdat de besluitvorming over de beprijzende maatregel nog niet is afgerond.

*Handhavings- en uitvoeringskosten voor emissielabels
binnenvaart (terugboeking)*

Oorspronkelijk is er met het MJP 2024 € 6,2 mln toegekend aan lenW die met MJP25 gedeeltelijke teruggeboekt wordt omdat het doel van de maatregel is veranderd.

3.5 Beleidsartikel 5 Verduurzaming industrie en innovatie mkb

A. Algemene doelstelling

Het vijfde begrotingsartikel van het Klimaatfonds is bedoeld voor maatregelen voor verduurzaming van de industrie en innovatie in het mkb. De doelstelling van dit begrotingsartikel is als volgt:

- Ondersteuning vanuit het fonds voor het verwezenlijken van groene industriepolitiek in het bijzonder via het maken van bindende maatwerkafspraken met de 10-20 grootste uitstoters, waarbij wederkerigheid het uitgangspunt is.
- Ondersteuning bij implementatie van innovatieve broeikasgasemissie-reducerende technieken bij het mkb.
- Er is samenloop met de percelen energie-infrastructuur en vroege fase opschaling.
- De maatwerkaanpak is, in samenhang met de andere instrumenten voor verduurzaming van de industrie, van belang om de reductieopgave voor de industrie in 2030 te realiseren.
  - In het Coalitieakkoord was de opgave voor de industrie vastgesteld op 5,9 Mton per jaar additionele reductie in 2030. Daarvan wordt 4 Mton per jaar via de CO₂-heffing geborgd en 1,9 Mton via de maatwerkafspraken met de 10-20 grootste uitstoters.
  - In het voorjaar heeft het kabinet de opgave voor de maatwerkafspraken met de grootste industriële uitstoters verhoogd van 1,9 Mton tot 3,5 Mton in 2030 ten opzichte van de CO₂-heffing.
  - Aanvullend hierop is in augustus besloten om de opgave van de industrie met 0,5 Mton verder te verhogen. De aanvullende reductie zal gerealiseerd worden door verbreding van de maatwerkaanpak naar cluster 6 bedrijven (0,3 Mton) en reductie van emissies bij afvalwater- en rioolzuiveringsinstallaties.
  - Hiermee komt de opgave voor de maatwerkaanpak uit op 3,8 Mton in 2030 ten opzichte van de CO₂-heffing.
  - Naast bindende afspraken over de realisatie van extra CO₂-reductie, wil het kabinet afspraken maken over de lange termijn verduurzamingsplannen voor klimaatneutrale en circulaire productie en groot-schalige technologische doorbraakprojecten.

B. Rol en verantwoordelijkheid

De minister van Klimaat en Groene Groei is als fondsbeheerder verantwoordelijk voor de begroting van het Klimaatfonds. Zij is daarmee primair verantwoordelijk voor het beheer en de uitvoering van het Klimaatfonds. Naast fondsbeheerder is de minister van Klimaat en Groene Groei beleidsinhoudelijk verantwoordelijk voor verduurzaming industrie en innovatie in het mkb.

C. Beleidswijzigingen

In dit artikel is geen sprake van beleidswijzigingen.

D. Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 21 Budgettaire gevolgen van artikel 5 Verduurzaming industrie en innovatie mkb (bedragen x € 1.000)							
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Verplichtingen	0	0	330.666	859.553	654.101	595.979	437.776
Uitgaven	0	0	330.666	859.553	654.101	595.979	437.776
Bijdrage aan (andere) begrotingshoofdstukken	0	0	330.666	859.553	654.101	595.979	437.776
Verduurzaming industrie onverdeeld			330.666	859.553	654.101	595.979	437.776

Tabel 22 Uitsplitsing verplichtingen artikel 5 Verduurzaming industrie en innovatie mkb (bedragen x € 1.000)							
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Verplichtingen	0	0	330.666	859.553	654.101	595.979	437.776
waarvan garantieverplichtingen	0	0	0	0	0	0	0
waarvan overige verplichtingen	0	0	330.666	859.553	654.101	595.979	437.776

Tabel 23 Meerjarenoverzicht Beleidsartikel 5 Verduurzaming industrie en innovatie mkb (bedragen x € 1.000)									
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Totaal
Verplichtingen Verduurzaming industrie	0	0	330.666	859.553	654.101	595.979	437.776	473.272	3.351.347
Uitgaven Verduurzaming industrie	0	0	330.666	859.553	654.101	595.979	437.776	473.272	3.351.347

E. Toelichting op de financiële instrumenten

De tabellen hierboven tonen het totale uitgaven- en verplichtingenbudget van het artikel Verduurzaming industrie en innovatieve mkb. Dat bevat vrije middelen, voorwaardelijke toekenningen en reserveringen. Voor een totaaloverzicht aan maatregelen wordt verwezen naar bijlage 1.

F. Verdiepingstabel

Tabel 24 Verdiepingstabel artikel 5 Verduurzaming industrie en innovatie mkb (bedragen x € 1.000)							
	2024*	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Beschikbare middelen ontwerpbegroting 2024	26.052	368.123	483.685	531.797	536.123	503.632	479.582
Maatregelen							
<i>Nobian</i>		- 24.000	- 65.000	- 20.000	- 63.000	- 8.000	- 20.000
<i>Ondersteuning cluster 6</i>		- 1.017	- 1.017	- 1.017	- 1.017	- 1.017	- 1.015
<i>Ondersteuning mkb bij aangescherpte Energiebesparingsplicht</i>	- 10.000						
<i>CO2-heffing industrie</i>		17.000	61.000	88.000	125.000		
<i>Intensivering DEI+</i>		- 14.025	- 30.600	- 26.350	- 8.500	- 4.250	- 4.250
Technische verwerking							
<i>Toevoeging LPO 2024</i>	1.048	14.813	19.462	21.398	21.573	20.265	20.265
<i>Opboeking VEKI</i>			18.874	19.564	17.689	11.449	2.655
<i>Kasschuiven</i>	- 17.100	- 46.463	349.979	- 12.302	- 83.566	- 135.443	- 55.105
<i>Herschikking</i>	0	16.235	23.170	28.311	51.677	51.140	51.140
<i>Toevoeging middelen Noodfonds</i>				24.700			
Beschikbare middelen Ontwerpbegroting 2025	0	330.666	859.553	654.101	595.979	437.776	473.272

*Deze stand is gebaseerd op de proeve van de Klimaatfondsbegroting 2024

G. Toelichting op de begrotingsmutaties

Maatwerkfinanciering: Nobian

Op 22 november jl. is een Joint Letter of Intent (JLoI) met Nobian ondertekend. Met behulp van maatwerkafspraken kan Nobian haar fabrieken ombouwen en daarmee haar klimaatdoelstellingen met 10 jaar versnellen door in 2030 al nagenoeg geen CO₂ meer uit te stoten. Om deze doelstellingen te behalen heeft Nobian om een financiële bijdrage gevraagd, naast hun eigen investeringen, voor drie van de vijf projecten die zijn opgenomen in de JLoI. Middels een Incidentele Supplettoire Begroting (ISB)18 is € 200 mln overgeboekt uit het Klimaatfonds naar de KGG-begroting voor de eerste twee projecten (Delfzijl en Hengelo) die goed zijn voor circa 540 Kton CO₂-reductie.

Ondersteuning cluster 6

Het betreft maatregelen om bedrijven die onder het zogeheten zesde industriële cluster vallen te ondersteunen bij het reduceren van hun CO₂-uitstoot. Deels worden middelen geclaimd voor procesmatige ondersteuning (hiervoor is in het MJP24 al € 3 mln overgeheveld) en deels worden middelen geclaimd voor drie sporen om de transitie bij cluster 6 gericht te ondersteunen. In het eerste spoor is budget beschikbaar voor ondersteuning van pilots bij bedrijven, het tweede spoor wordt een instrument waarbij bedrijven 'doorgelicht' worden en advies krijgen voor een concreet pad voor verduurzaming en het derde spoor betreft een branchegerichte aanpak voor het bepalen van een transitiepad voor de gehele branche.

Ondersteuning mkb bij aangescherpte Energiebesparingsplicht

Als onderdeel van een breder voorstel om het mkb te ondersteunen bij het reduceren van hun CO₂-uitstoot en de aangescherpte energiebesparingsplicht, wordt nu eerst € 10 mln beschikbaar gesteld voor microfinanciering voor verduurzamingsmaatregelen bij het kleinbedrijf via Qredits.

CO₂-heffing industrie

In het Klimaatakkoord en het coalitieakkoord van Rutte IV is afgesproken dat de opbrengsten van de CO₂-heffing via het Klimaatfonds ten goede moeten komen aan de verduurzaming van de industrie. Omdat er tot nu toe geen opbrengsten zijn verondersteld, is dit niet eerder budgettair verwerkt. Nu wel opbrengsten worden verwacht, is bij de Miljoenennota 2025 een ex ante raming gemaakt van de totale verwachte inkomsten van de CO₂-heffing industrie voor de komende vier jaar (t/m 2028) en structureel. Wanneer een opbrengst wordt verwacht, dan is parallel een tegenreeks ingeboekt aan de uitgavenkant van de begroting. Het budget aan de uitgavenkant wordt verwerkt op de Klimaatfonds percelen «verduurzaming industrie» en – voor wat betreft de middelen van de CO₂-heffing voor afvalverbrandingsinstallaties (AVI's) – «onverdeeld» van het Klimaatfonds. Het uitgavenbudget in het Klimaatfonds kan worden uitgegeven vanaf het jaar waarin ex ante de inkomsten zijn geraamd.

Intensivering DEI+

In de huidige openstelling van de DEI+ is het maximale subsidiebedrag opgehoogd naar € 30 mln en zijn de thema's waar subsidie voor aangevraagd kan worden uitgebreid met innovatieve klimaattechnologieën voor de industrie.

Technische verwerking

Dit betreft de verwerking van de loon- prijsontwikkeling die uitgedeeld is op dit artikel en mutaties (kasschuiven en interne herschikkingen) die dienen om het perceel in de benodigde en realistische kasritmes te brengen, zodat de toekenningen conform het MJP25 mogelijk zijn en aansluiten bij de verwachtingen voor MJP26. Daarnaast wordt nog extra toegelicht de opboeking VEKI en toevoeging middelen Noodfonds.

Opboeking VEKI

De integrale besluitvorming in het voorjaar heeft geleid tot een terugboeking op het Klimaatfonds van de toegekende middelen voor de VEKI.

Toevoeging middelen Noodfonds

De middelen die bestemd waren voor het Noodfonds Bedrijven zijn toegevoegd aan de Klimaatfondsbegroting onder het perceel Verduurzaming Industrie ten behoeve van de Maatwerkafspraken. Dit stond eerder gereserveerd op de Aanvullende post van het ministerie van Financiën.

3.6 Beleidsartikel 6 Verduurzaming gebouwde omgeving

A. Algemene doelstelling

Het zesde begrotingsartikel van het Klimaatfonds is bedoeld voor maatregelen voor verduurzaming van de gebouwde omgeving. De doelstelling van dit begrotingsartikel is als volgt:

- Het terugdringen van de energiebehoefte en uitstoot van broeikasgassen door isolatie en de toename van duurzame installaties zoals warmtepompen in de gebouwde omgeving. Dit betekent in ieder geval:
  1. Overstappen op duurzamere installaties of een warmtenet, waaronder 1 miljoen geïnstalleerde hybride warmtepompen en 500.000 nieuwe aansluitingen op een warmtenet in de bestaande bouw in uiterlijk 2030.
  2. Het isoleren van 2,5 miljoen woningen in uiterlijk 2030.
  3. De uitfasering van gebouwen met de slechtste energieprestaties in de utiliteitsbouw, waaronder maatschappelijk vastgoed.
- Binnen het perceel zal – uitgaande van realisatie van bovengenoemde doelstellingen voor verduurzaming gebouwde omgeving - daarnaast ook ruimte zijn voor andere doelen die bijdragen aan het realiseren van de benodigde broeikasgasreductiereductie.

B. Rol en verantwoordelijkheid

De minister van Klimaat en Groene Groei is als fondsbeheerder verantwoordelijk voor de begroting van het Klimaatfonds. De minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening is beleidsinhoudelijk verantwoordelijk voor de maatregelen waar middelen voor worden overgeheveld naar de begroting van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties gericht op het verduurzamen van de gebouwde omgeving.

C. Beleidswijzigingen

In dit artikel is geen sprake van beleidswijzigingen.

D. Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 25 Budgettaire gevolgen van artikel 6 Verduurzaming gebouwde omgeving (bedragen x € 1.000)							
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Verplichtingen	0	0	25.000	165.000	479.680	393.740	325.640
Uitgaven	0	0	25.000	165.000	479.680	393.740	325.640
Bijdrage aan (andere) begrotingshoofdstukken	0	0	25.000	165.000	479.680	393.740	325.640
Gebouwde omgeving onverdeeld			25.000	165.000	479.680	393.740	325.640

Tabel 26 Uitsplitsing verplichtingen artikel 6 Verduurzaming gebouwde omgeving (bedragen x € 1.000)							
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Verplichtingen	0	0	25.000	165.000	479.680	393.740	325.640
<i>waarvan</i> garantieverplichtingen	0	0	0	0	0	0	0
<i>waarvan</i> overige verplichtingen	0	0	25.000	165.000	479.680	393.740	325.640

Tabel 27 Meerjarenoverzicht Beleidsartikel 6 Verduurzaming gebouwde omgeving (bedragen x € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Totaal
Verplichtingen Gebouwde omgeving	0	0	25.000	165.000	479.680	393.740	325.640	257.256	1.646.316
Uitgaven Gebouwde omgeving	0	0	25.000	165.000	479.680	393.740	325.640	257.256	1.646.316

E. Toelichting op de financiële instrumenten

De tabellen hierboven tonen het totale uitgaven- en verplichtingenbudget van het artikel Verduurzaming gebouwde omgeving. Dat bevat vrije middelen, voorwaardelijke toekenningen en reserveringen. Voor een totaaloverzicht aan maatregelen wordt verwezen naar bijlage 1.

F. Verdiepingstabel

Tabel 28 Verdiepingstabel artikel 6 Verduurzaming gebouwde omgeving (bedragen x € 1.000)

	2024*	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Beschikbare middelen ontwerpbegroting 2024	1.118	119.598	501.358	499.386	502.869	483.869	483.869
Maatregelen							
<i>MaVa: verzoek ophoging budget</i>		- 42.000					
<i>Nationaal Isolatie Programma (BZK)</i>	- 90.600		- 6.860				
<i>Nationaal Isolatie Programma (KGG)</i>			- 216.700				
<i>Nationaal Isolatie Programma (BZK)</i>				- 32.160	- 36.860	- 41.860	- 41.860
<i>Programmatische aanpak maatschappelijk vastgoed</i>		- 2.568	- 7.385	- 7.385	- 10.828	- 10.778	- 10.778
<i>Warmtefonds ophogen</i>		- 35.300	- 35.300	- 35.300	- 35.300	- 35.300	- 35.300
<i>Maatschappelijk vastgoed: fonds</i>		- 74.910					
Technische verwerking							
<i>Toevoeging LPO 2024</i>	38	4.025	16.871	16.804	16.921	16.282	16.282
<i>Verhoging perceel EJM</i>	100.000						
<i>Toevoeging perceel Energie-infrastructuur (wegvallen zon-PV)</i>	- 100.000						
<i>Naar ander perceel (wegvallen zon-PV)</i>	- 100.000						
<i>Kasschuif</i>	189.480	63.982	- 70.799	54.456	- 26.829	- 70.953	- 139.337
<i>Herschikking</i>	- 36	- 7.827	- 16.185	- 16.121	- 16.233	- 15.620	- 15.620
Beschikbare middelen Ontwerpbegroting 2025	0	25.000	165.000	479.680	393.740	325.640	257.256

*Deze stand is gebaseerd op de proeve van de Klimaatfondsbegroting 2024

G. Toelichting op de begrotingsmutaties

MaVa: verzoek ophoging budget

Via deze maatregel worden twee posten uit de DUMAVA- en Verduurzaming Rijksvastgoedregelingen geïndexeerd. Deze indexatie is bedoeld om de inflatie tegen te gaan en er voor te zorgen dat de doelen van de twee genoemde regelingen behaald worden.

Nationaal Isolatie Programma

Het doel van het NIP is het isoleren van 2,5 mln woningen in 2030 met de nadruk op de 1,5 mln slechtgeïsoleerde woningen (label E, F en G). Het programma bestaat uit vier actielijnen. Actielijn 1, de lokale aanpak, wordt ingericht als specifieke uitkering voor gemeenten. Actielijn 2, die ziet op huur, is gericht op onder meer prestatieafspraken met corporaties en normering van slecht geïsoleerde woningen. Actielijn 3 richt zich op de nationale aanpak koopwoningen en VvE's, middels de ISDE en SEEH. Dit

zijn bestaande regelingen die worden geïntensiveerd met klimaatfondsmiddelen. Actielijn 4 betreft een brede inzet op energie besparen met laagdrempelige maatregelen, met een verduurzamingscoalitie van maatschappelijke partijen. Daarnaast worden middelen uitgetrokken voor communicatie, contingenten aanpak en natuurinclusief, duurzaam en circulair isoleren. Er worden voor de NIP middelen overgeheveld naar BZK en KGG.

Programmatische aanpak maatschappelijk vastgoed

Deze maatregel ziet op het oprichten van een programmabureau om via een programmatische aanpak de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed te ondersteunen en te versnellen. De programmatische aanpak is aanvullend op het Ontzorgingsprogramma Maatschappelijk vastgoed, dat zich met name richt op kleine eigenaren en de n=1 aanpak nog merendeels wordt toegepast. De impact van de programmatische aanpak is groter, doordat er ook daadwerkelijk geïnvesteerd gaat worden via aanbestedingen, contracten en door uitvoerende partijen.

Warmtefonds ophogen

Middelen worden ingezet om de inkomensgrens van het warmtefonds op te hogen en om VvE's in staat te stellen goedkoper te lenen. Het verlagen van de rente die het Warmtefonds rekent voor haar leningen naar 0% voor burgers met een inkomen tot € 60.000 (indicatief), om daarmee de remmende werking van de gestegen marktrente weg te nemen en een prikkel te geven aan woningeigenaren om te verduurzamen. Voor VvE's wordt de rente verlaagd met circa 1,5% (waarmee de rente nu zou uitkomen op 2,5-3%).

Maatschappelijk vastgoed: fonds

Deze maatregel ziet op het doen van dotaties aan bestaande fondsen voor de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed. Via deze dotaties wordt een voor maatschappelijk vastgoedbeheerders belangrijke oplossing geboden voor de financieringsproblemen waarmee zij vaak te maken hebben.

Technische verwerking

Dit betreft de verwerking van de loon- prijsontwikkeling die uitgedeeld is op dit artikel en mutaties (kasschuiven en interne herschikkingen) die dienen om het perceel in de benodigde en realistische kasritmes te brengen, zodat de toekenningen conform het MJP25 mogelijk zijn en aansluiten bij de verwachtingen voor MJP26. Daarnaast wordt nog extra toegelicht de verhoging perceel eindejaarsmarge, correctie perceel gebouwde omgeving en de toevoeging perceel gebouwde omgeving.

Verhoging perceel eindejaarsmarge (EJM)

Verwerking van terugvloeiende middelen naar het Klimaatfonds middels de EJM.

Correctie perceel Gebouwde omgeving (EJM)

De integrale besluitvorming in het voorjaar heeft geleid tot een schuif van € 200 mln van het perceel gebouwde omgeving naar het perceel Energie-infrastructuur. De, met MJP 2024 per abuis verwerkte, ophoging van het perceel gebouwde omgeving met € 100 mln ten koste van de percelen Energie-infrastructuur wordt hiermee rechtgezet.

Toevoeging perceel Gebouwde omgeving (wegvallen zon-PV)

De integrale besluitvorming in het voorjaar heeft geleid tot een schuif van € 200 mln van het perceel gebouwde omgeving naar het perceel energie-infrastructuur. De afgewezen reservering van € 100 mln voor Zon PV in huursector ingezet voor een ophoging van het budget voor Energie-infrastructuur.

3.7 Beleidsartikel 7 Onverdeeld

A. Algemene doelstelling

Begrotingsartikel 7 Onverdeeld is opgesteld voor de financiële verwerking van toevoegingen aan en onttrekkingen uit het Klimaatfonds.

B. Rol en verantwoordelijkheid

De Minister van Klimaat en Groene Groei is verantwoordelijk voor de begroting van het Klimaatfonds en treedt tevens op als fondsbeheerder. Zij is daarmee primair verantwoordelijk voor het beheer en de uitvoering van het Klimaatfonds.

C. Beleidswijzigingen

In dit artikel is geen sprake van beleidswijzigingen.

D. Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 29 Budgettaire gevolgen van artikel 7 Onverdeeld (bedragen x € 1.000)							
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Verplichtingen	0	0	0	0	51.000	99.000	0
Uitgaven	0	0	0	0	51.000	99.000	0
Onverdeeld	0	0	0	0	51.000	99.000	0
Onverdeeld	0	0	0	0	51.000	99.000	0

Tabel 30 Uitsplitsing verplichtingen artikel 7 Onverdeeld (bedragen x € 1.000)							
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Verplichtingen	0	0	0	0	51.000	99.000	0
<i>waarvan</i> garantieverplichtingen	0	0	0	0	0	0	0
<i>waarvan</i> overige verplichtingen	0	0	0	0	51.000	99.000	0

Tabel 31 Meerjarenoverzicht Beleidsartikel 7 Onverdeeld (bedragen x € 1.000)									
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Totaal
Verplichtingen Onverdeeld	0	0	0	0	51.000	99.000	0	0	150.000
Uitgaven Onverdeeld	0	0	0	0	51.000	99.000	0	0	150.000

E. Toelichting op de financiële instrumenten

De tabellen hierboven tonen het totale uitgaven- en verplichtingenbudget van het artikel Onverdeeld. Dat bevat vrije middelen, voorwaardelijke toekenningen en reserveringen. Voor een totaaloverzicht aan maatregelen wordt verwezen naar bijlage 1.

F. Verdiepingstabel

Tabel 32 Verdiepingstabel artikel 7 Onverdeeld (bedragen x € 1.000)							
	2024*	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Beschikbare middelen ontwerpbegroting 2024	–	–	–	–	–	–	–
Maatregelen							
<i>CO₂-heffing voor afvalverbrandingsinstallaties</i>				51.000	99.000		
Technische verwerking							
<i>Opboeken EJM BZK</i>	3.500						
<i>Opboeken EJM EZK</i>	421.743						
<i>Opboeken EJM lenW</i>	8.509						
<i>Opboeken EJM LVVN</i>	34.241						
<i>EJM BZK</i>	– 3.500						
<i>EJM EZK</i>	– 420.743						
<i>EJM lenW</i>	– 8.439						
<i>EJM LVVN</i>	– 34.241						
<i>Restant EJM naar perceel Energie-infrastructuur</i>	– 1.000						
<i>Restant EJM naar perceel Kernenergie</i>	– 70						
Beschikbare middelen Ontwerpbegroting 2025	0	0	0	51.000	99.000	0	0

*Deze stand is gebaseerd op de proeve van de Klimaatfondsbegroting 2024

G. Toelichting op de begrotingsmutaties

CO₂-heffing voor afvalverbrandingsinstallaties

In het Klimaatakkoord en het coalitieakkoord van Rutte IV is afgesproken dat de opbrengsten van de CO₂-heffing via het Klimaatfonds ten goede moeten komen aan de verduurzaming van de industrie. Omdat er tot nu toe geen opbrengsten zijn verondersteld is dit niet eerder budgettair verwerkt. Nu wel opbrengsten worden verwacht, is bij Miljoenennota 2025 een ex ante raming gemaakt van de totale verwachte inkomsten van de CO₂-heffing industrie voor de komende vier jaar (t/m 2028) en structureel. Wanneer een opbrengst wordt verwacht, dan is parallel een tegenreeks ingeboekt aan de uitgavenkant van de begroting. Het budget aan de uitgavenkant wordt verwerkt op de Klimaatfonds percelen «verduurzaming industrie» en – voor wat betreft de middelen van de CO₂-heffing voor afvalverbrandingsinstallaties (AVI's) – «onverdeeld» van het Klimaatfonds. Het uitgavenbudget in het Klimaatfonds kan worden uitgegeven vanaf het jaar waarin ex ante de inkomsten zijn geraamd.

Technische verwerking

Dit betreft de verwerking van de 100% eindejaarsmarge van het Klimaatfonds en mutaties die dienen om het perceel in het benodigde kasritme te brengen zodat de toekenningen conform het MJP25 mogelijk zijn.

4. Bijlagen

Bijlage 1: Totaaloverzicht Klimaatfonds

Het totaaloverzicht Klimaatfonds bevat vier tabellen de verhouding modaliteiten per maatregel, alle toekenningen uit het Klimaatfonds, alle actuele reserveringen uit het Meerjarenprogramma Klimaatfonds en een overzicht van alle uitvoeringskosten.

Verhouding modaliteiten per maatregel (excl. uitvoeringskosten)
Onderstaande tabel weergeeft hoeveel per maatregel definitief is toegekend of gereserveerd. Maatregelen met een voorwaardelijke toekenning waarvan de voorwaarde nog niet voldaan is worden opgenomen als een reservering voor het MJP26.

Tabel 33 Modaliteiten per maatregel (bedragen x € 1.000)				
Totaaloverzicht Klimaatfonds toekenningen en reserveringen				
Dept.	Jaar	Maatregel	Toegekend	Gereserveerd
Kernenergie				
KGG	2023	Onderzoeken nieuwbouw kerncentrales	20.000	
KGG	2024	Bedrijfsduur-verlenging Borssele	10.000	
KGG	2024	Kennisinfra	25.502	
KGG	2024	Ondersteuning ontwikkeling SMR's	3.100	
KGG	2024	Onderzoeken nieuwbouw kerncentrales	117.000	
KGG	2024	Uitvoeringslasten	62.000	
KGG	2025	Nieuwbouw kerncentrales	21.550	
KGG	2025	Ondersteuning ontwikkeling SMR's	61.900	
KGG	2025	Uitvoeringslasten	17.609	
KGG	2025	Versterking Nucleaire Kennisinfrastructuur	39.498	
		Totaal	378.159	
CO2-vrije gascentrales				
KGG	2025	Subsidieregeling CO2-vrije gascentrales		839.000
		Totaal		839.000
Energie-infrastructuur				
KGG	2023	Nationale subsidieregeling warmtenetten	200.000	
KGG	2024	Coördinatie MIEK-projecten	7.000	
KGG	2024	De-risken grootschalige waterstofopslag	125.000	
KGG	2024	EBN: versnellen onderzoek CCS	45.000	
KGG	2024	Efficiëntere benutting elektriciteitsnetten	166.432	
KGG	2024	Nationale subsidieregeling warmtenetten	400.000	
KGG	2024	Randvoorwaarden technische arbeidsmarkt	30.000	
KGG	2024	Realisatie van 3 GW zon op zee in 2030	44.499	
KGG	2024	Toekomstbestendigheid energienetwerken (netcapaciteit)	84.000	
KGG	2024	Waterstofnetwerk op zee	50.000	
KGG	2025	Aanvullende normering zon dak		150.000
KGG	2025	Demand Side Response (DSR) in eindgebruikerssectoren		9.000
KGG	2025	De-risken grootschalige waterstofopslag		102.000
KGG	2025	Invoering batterijverplichting voor zonneparken	100.000	

Totaaloverzicht Klimaatfonds toekenningen en reserveringen

KGG	2025	Invoering batterijverplichting voor zonneparken (reservering MJP 2026)		172.000
KGG	2025	Nationale subsidieregeling warmtenetten	972.500	
KGG	2025	Waarborgfonds warmtenetten		215.500
KGG	2025	Waterstofnetwerk op zee	100.000	
I&W	2023	Slimme laadinfrastructuur	13.000	
I&W	2024	Laadinfra bouw	120.000	
I&W	2024	Laadinfra walstroom	40.000	
I&W	2024	Laadinfrastructuur voor wegvervoer	403.800	
I&W	2025	Aanleg Electric Road Systems		20.000
I&W	2025	Laadinfrastructuur schoon en emissieloos bouwen	214.000	
I&W	2025	Slimme laadinfrastructuur	39.000	
I&W	2025	Verduurzaming dieselspoorlijnen Zutphen-Oldenzaal, Almelo-Mariënberg	98.000	
LVVN	2024	Distributienetten glastuinbouw	300.000	
		Totaal	3.552.231	668.500

Dept.	Jaar	Maatregel	Toegekend	Gereserveerd
		Vroege fase opschaling		
BZK	2024	Normering en stimulering biobased bouwen	19.300	
BZK	2025	Algemene reservering uitvoeringskosten, G1 uitfasering slechte huurwoningen		28.970
BZK	2025	Algemene reservering uitvoeringskosten, G10 uitfasering slechte energielabels utiliteitsbouw (reservering MJP 2026)		16.690
BZK	2025	Normering en stimulering biobased bouwen	18.985	
FIN	2024	Onderzoek Nationaal Emissieplafond voor ESR sectoren	2.000	
FIN	2025	Algemene reservering uitvoeringskosten, S13 Uitvoeringskosten vrijstelling energiebelasting voor non-energetisch verbruik van aardgas vanaf 2026		1.000
FIN	2025	Algemene reservering uitvoeringskosten, S23 Uitvoeringskosten aanpassing vier tarieven energiebelasting voor 1,2 Mton pakket		6.020
FIN	2025	Onderzoek nationaal emissieplafond voor ESR sectoren (MJP 2024)		1.880
I&W	2023	Wind op Zee	580.100	
I&W	2024	Bevorderen circulair doen en gedrag	33.700	
I&W	2024	Normering en stimulering biobased bouwen	3.000	
I&W	2024	Ondersteuning van o.a. ketenvorming en recyclingtechnieken circulaire plastics	69.100	
I&W	2024	Uitbreiden zero-emissiezones voor gemeenten	6.660	
I&W	2025	Algemene reservering uitvoeringskosten, M7 aanscherpen CO2-prestaties goederenvervoer		6.000
I&W	2025	Aanscherpen normen duurzaam inkopen		30.200
I&W	2025	Alcohol-to-jet (ATJ)	90.000	
I&W	2025	Duurzame luchtvaartbrandstoffen (E-fuels)	60.000	
I&W	2025	Duurzame luchtvaartbrandstoffen (E-fuels) (reservering MJP 2026)		150.000
I&W	2025	Handhavings- en uitvoeringskosten voor emissielabels binnenvaart (terugboeking)	- 4.331	
I&W	2025	Normering en stimulering biobased bouwen	6.615	

Totaaloverzicht Klimaatfonds toekenningen en reserveringen

I&W	2025	Ondersteuning van o.a. ketenvorming en recyclingtechnieken circulaire plastics	137.900
I&W	2025	Opschalen duurzame infra-innovatietechnieken met launching customer programma	100.000
I&W	2025	Subsidie voor verduurzaming van de binnenvaart n.a.v. ETS-2 opt-in*	163.530
I&W	2025	Subsidie voor waterstof in wegvervoer en binnenvaart (binnenvaart)	30.500
I&W	2025	Subsidie voor waterstof in wegvervoer en binnenvaart (binnenvaart) (reservering MJP 2026)	33.500
I&W	2025	Subsidie voor waterstof in wegvervoer en binnenvaart (wegvervoer)	210.000
I&W	2025	Verduurzaming zeevaartschepen	111.300
KGG	2023	IPCEI Waterstof golf 2	785.000
KGG	2023	IPCEI Waterstof golf 3	600.000
KGG	2023	IPCEI Waterstof golf 4	199.000
KGG	2023	Programma Opwek Energie op Rijksvastgoed (OER)	82.500
KGG	2023	Wind op Zee	259.900
KGG	2024	Continuering DEI+CE	55.192
KGG	2024	Correctieregeling duurzame warmte motie Grinwis – Erkens	60.000
KGG	2024	Elektrolyse, offshore: <=100 MW (CAPEX)	380.000
KGG	2024	Elektrolyse, onshore: 50 MW	249.900
KGG	2024	Elektrolyse, onshore: 500-1.000 MW	1.000.000
KGG	2024	Elektrolyse: kennisplatform offshore en ketenbrede consortia	2.000
KGG	2024	Geothermie, hoge temperatuur	52.000
KGG	2024	Geothermie, lage temperatuur	100.000
KGG	2024	H2Global, import van groene waterstof	300.000
KGG	2024	Normering en stimulering biobased bouwen	1.400
KGG	2024	Verbeterd toezicht en handhaving aangescherpte energiebesparingsplicht	6.650
KGG	2024	Vergassing: expertisecentrum, organisatie, haalbaarheidsstudies	25.000
KGG	2024	Vergassing: stimulering projecten vergassing 1e en 2e fase	100.000
KGG	2025	Biopyrolyse	90.000
KGG	2025	Elektrolyse, offshore: 500 MW (CAPEX + OPEX)	1.193.000
KGG	2025	Elektrolyse, onshore: 500-1.000 MW (productiesubsidies)	2.472.000
KGG	2025	Elektrolyse, onshore: 500-1.000 MW (productiesubsidies) (reservering MJP 2026)	767.000
KGG	2025	Flex (onderzoek voor bedrijven en industrie)	20.000
KGG	2025	Flex (opschaling innovatieve flex)	40.000
KGG	2025	Flex (opschaling innovatieve flex) (reservering MJP 2026)	160.000
KGG	2025	Gebiedsinvesteringen Netten op Zee	500.000
KGG	2025	Handhaving aangescherpte energiebesparingsplicht	6.670
KGG	2025	Normering en stimulering biobased bouwen	14.700
KGG	2025	Normering en stimulering biobased bouwen (ISDE)	1.400

Totaaloverzicht Klimaatfonds toekenningen en reserveringen				
KGG	2025	Normering en stimulering biobased bouwen (reservering MJP 2026)		111.300
KGG	2025	Ondersteuning van o.a. ketenvorming en recyclingtechnieken circulaire plastics	60.000	
KGG	2025	Vergassing: stimulering projecten vergassing 1e en 2e fase	500.000	
LVVN	2023	Wind op Zee	345.300	
LVVN	2025	Normering en stimulering biobased bouwen	23.300	
LVVN	2025	Subsidie voor verduurzaming landbouw n.a.v. ETS2 opt-in*		77.000
OCW	2025	Subsidieregeling praktijkleren	7.000	15.000
OCW	2025	Vrouwen in de techniek (gendergelijkheid)	1.800	
	2023	Dekking generale beeld	880.000	
		Totaal	8.242.501	5.214.130

Dept.	Jaar	Maatregel	Toegekend	Gereserveerd
		Verduurzaming industrie en innovatie mkb		
KGG	2023	NIKI	22.000	
KGG	2023	VEKI	28.000	
KGG	2024	NIKI (2022)	228.000	
KGG	2024	Ondersteuning cluster 6	2.960	
KGG	2024	Ondersteuning mkb bij aangescherpte Energiebesparingsplicht		
KGG	2024	Topsector Energie Haalbaarheidsstudies	25.000	
KGG	2024	Uitvoeringskosten maatwerkafspraken	66.000	
KGG	2024	VEKI	525.000	
KGG	2024	VEKI (2022)	112.000	
LVVN	2024	EG-regeling (Energie-efficiëntie Glastuinbouw)	199.900	
KGG	2025	Intensivering DEI+ (titel voorheen DEI-XL)	87.975	348.625
KGG	2025	Maatwerkfinanciering (uit reservering eventuele maatwerksubsidies)		574.700
KGG	2025	Maatwerkfinanciering (uit reservering ophoging perceel)		229.600
KGG	2025	Maatwerkfinanciering Nobian	200.000	
KGG	2025	Maatwerksubsidies AVI's		222.000
KGG	2025	NIKI		1.000.000
KGG	2025	Ondersteuning cluster 6	6.100	
KGG	2025	Ondersteuning cluster 6 (reservering MJP 2026)		37.902
KGG	2025	Ondersteuning mkb bij aangescherpte Energiebesparingsplicht	10.000	
KGG	2025	Ondersteuning mkb bij aangescherpte Energiebesparingsplicht (reservering MJP 2026)		140.000
I&W	2025	Uitvoeringskosten maatwerk aanpak AVI's		2.793
		Totaal	1.512.935	2.555.620

Dept.	Jaar	Maatregel	Toegekend	Gereserveerd
		Verduurzaming gebouwde omgeving		
BZK	2023	Energiebesparende maatregelen	160.000	
BZK	2023	Nationaal Isolatieprogramma	100.000	
BZK	2023	Versnelling lokale aanpak Nationaal Isolatieprogramma	62.500	
BZK	2024	Aanpak kwetsbare wijken en dorpen versterken	425.000	
BZK	2024	Doe-het-zelf-vouchers	50.000	

Totaaloverzicht Klimaatfonds toekenningen en reserveringen				
BZK	2024	Maatschappelijk vastgoed: Duurzaam Rijksoverheidsvastgoed	364.600	
BZK	2024	Maatschappelijk vastgoed: Ondersteuning maatschappelijk vastgoed	89.620	
BZK	2024	Maatschappelijk vastgoed: subsidie DUMAVA	1.916.000	
BZK	2024	Nationaal Isolatie Programma	798.190	
BZK	2024	Ontzorging en ondersteuning verenigingen van eigenaren	25.000	
BZK	2024	Warmtefonds ophogen	88.000	
BZK	2025	Maatschappelijk vastgoed: fonds	74.910	175.000
BZK	2025	MaVa: verzoek ophoging budget	42.000	
BZK	2025	Nationaal Isolatie Programma extra	152.740	
BZK	2025	Nationaal Isolatie Programma: veranderde inzet middelen en ophoging budget	97.460	
BZK	2025	Nationaal Isolatie Programma: veranderde inzet middelen en ophoging budget (reservering MJP 2026)		866.700
BZK	2025	Programmatische aanpak maatschappelijk vastgoed	49.722	
BZK	2025	Warmtefonds ophogen	211.800	
KGG	2023	ISDE	100.000	
KGG	2024	Aanvulling ISDE indien nodig i.c.m. normering Cv-ketels	100.000	
KGG	2024	Nationaal Isolatie Programma	796.240	
KGG	2024	Stimulering van hybride warmtepompen bestaande bouw	485.000	
KGG	2025	Aanvulling ISDE indien nodig i.c.m. normering Cv-ketels		190.000
KGG	2025	Nationaal Isolatie Programma: veranderde inzet middelen en ophoging budget	216.700	
KGG	2025	Stimulering van hybride warmtepompen bestaande bouw		401.000
OCW	2024	Maatschappelijk vastgoed: Ondersteuning maatschappelijk vastgoed	17.070	
VWS	2024	Maatschappelijk vastgoed: Ondersteuning maatschappelijk vastgoed	21.210	
		Totaal	6.443.762	1.632.700
Dept.	Jaar	Maatregel	Toegekend	Gereserveerd
		Onverdeeld		
KGG	2024	Burgerforum	6.186	
KGG	2024	Wetenschappelijke klimaatraad	35.000	
	2024	Dekking generale beeld	806.613	
		Totaal	847.799	
		Totaal Klimaatfonds	20.977.387	10.909.950

Toekenningen (excl. uitvoeringskosten)

In onderstaande tabel staan, met uitzondering van de uitvoeringskosten, de maatregelen die zijn opgenomen in de proeve van begroting Klimaatfonds 2023 en de maatregelen die zijn toegekend met het beoordelingsproces van het MJP24 en MJP25.

Tabel 34 Toekenningen (bedragen x € 1.000)

Toekenningen												
Dept.	Jaar	Maatregel	Totaal	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Kernenergie												
KGG	2023	Onderzoeken nieuwbouw kerncentrales	20.000		20.000							
KGG	2024	Bedrijfsduurverlenging Borssele	10.000			5.350	4.650					
KGG	2024	Kennisinfra	25.502			11.000	3.585	2.400	3.717	1.800	1.500	1.500
KGG	2024	Ondersteuning ontwikkeling SMR's	3.100		400	2.700						
KGG	2024	Onderzoeken nieuwbouw kerncentrales	117.000		22.800	13.200	14.800	13.200	13.300	13.200	13.300	13.200
KGG	2024	Uitvoeringslasten	62.000		2.300	8.200	10.700	10.100	9.000	7.500	7.400	6.800
KGG	2025	Nieuwbouw kerncentrales	21.550				2.500	2.500	9.050	2.500	2.500	2.500
KGG	2025	Ondersteuning ontwikkeling SMR's	61.900			7.300	4.100	14.600	14.100	9.600	7.100	5.100
KGG	2025	Uitvoeringslasten	17.609			569	1.799	1.799	8.899	1.799	1.799	945
KGG	2025	Versterking Nucleaire Kennisinfrastructuur	39.498				5.415	4.983	6.900	7.200	7.500	7.500
		Totaal	378.159		45.500	48.319	47.549	49.582	64.966	43.599	41.099	37.545
Energie-infrastructuur												
KGG	2023	Nieuwe subsidieregeling warmtenetten	200.000		130.000	70.000						
KGG	2024	Coördinatie MIEK-projecten	7.000			3.500	2.000	1.500				
KGG	2024	De-risken grootschalige waterstofopslag	125.000			125.000						
KGG	2024	EBN: versnellen onderzoek CCS	45.000		11.250	11.250	11.250	11.250				
KGG	2024	Efficiëntere benutting elektriciteitsnetten	166.432			23.776	23.776	23.776	23.776	23.776	23.776	23.776
KGG	2024	Nationale subsidieregeling warmtenetten	400.000			40.000	60.000	80.000	80.000	40.000	40.000	60.000
KGG	2024	Randvoorwaarden technische arbeidsmarkt	30.000			10.000	10.000	10.000				
KGG	2024	Realisatie van 3 GW zon op zee in 2030	44.499			6.357	6.357	6.357	6.357	6.357	6.357	6.357
KGG	2024	Toekomstbestendigheid energienetwerken (netcapaciteit)	84.000			21.000	21.000	21.000	21.000			
KGG	2024	Waterstofnetwerk op zee	50.000				10.000	20.000	20.000			
KGG	2025	Waterstofnetwerk op zee	100.000				100.000					
KGG	2025	Invoering batterijverplichting voor zonneparken	100.000					20.000	20.000	20.000	20.000	20.000
KGG	2025	Nationale subsidieregeling warmtenetten	972.500				166.700	166.700	166.700	166.700	166.700	139.000

Toekenningen											
I&W	2024	Laadinfra bouw	120.000		4.000	16.000	28.000	28.000	22.000	12.000	10.000
I&W	2024	Laadinfra walstroom	40.000		10.000	18.000	10.000	2.000			
I&W	2024	Laadinfrastructuur voor wegvervoer	403.800		29.160	63.180	63.180	63.180	63.180	63.180	58.740
I&W	2025	Laadinfrastructuur schoon en emissieloos bouwen	214.000			50.000	54.000	60.000	50.000		
I&W	2025	Slimme laadinfrastructuur	39.000		20.000	12.500	6.500				
I&W	2025	Verduurzaming dieselspoorlijnen Zutphen-Oldenzaal, Almelo-Mariënberg	98.000		2.000	9.000	20.000	34.000	26.000	7.000	
I&W	2023	Slimme laadinfrastructuur	13.000	13.000							
LVVN	2024	Distributienetten glastuinbouw	300.000		15.100	29.900	49.800	66.100	61.300	45.100	32.700
Totaal			3.552.231	154.250	391.143	609.663	592.063	591.113	479.313	384.113	350.573

Dept.	Jaar	Maatregel	Totaal	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Vroege fase opschaling												
BZK	2024	Normering en stimulering biobased bouwen	19.300		2.000	10.450	6.850					
BZK	2025	Normering en stimulering biobased bouwen	18.985				7.146	10.738	1.101			
FIN	2024	Onderzoek Nationaal Emissieplafond voor ESR sectoren	2.000		120	500	500	500	380			
I&W	2023	Wind op Zee	580.100		29.800	31.100	29.500	429.800	8.100	23.100	23.000	5.700
I&W	2024	Bevorderen circulair doen en gedrag	33.700			2.200	3.300	5.100	5.100	6.000	6.000	6.000
I&W	2024	Normering en stimulering biobased bouwen	3.000			1.600	1.400					
I&W	2024	Ondersteuning van o.a. ketenvorming en recyclingtechnieken circulaire plastics	69.100			11.900	23.800	16.650	6.250	3.000	3.000	4.500
I&W	2024	Uitbreiden zero-emissiezones voor gemeenten	6.660			1.332	1.332	1.332	1.332	1.332		
I&W	2025	Alcohol-to-jet (ATJ)	90.000				4.500	11.000	20.000	20.000	18.500	16.000
I&W	2025	Duurzame luchtvaartbrandstoffen (E-fuels)	60.000				4.500	9.000	13.500	13.500	11.000	8.500
I&W	2025	Normering en stimulering biobased bouwen	6.615				2.756	3.859				
I&W	2025	Opschalen duurzame infra-innovatietechnieken met launching customer programma	100.000				10.000	20.000	20.000	20.000	20.000	10.000

Toekenningen													
I&W	2025	Subsidie voor verduurzaming van de binnenvaart n.a.v. ETS-2 opt-in*	163.530				3.766	7.766	12.766	29.766	42.766	66.700	
I&W	2025	Subsidie voor waterstof in wegvervoer en binnenvaart (binnenvaart)	30.500				2.033	6.100	6.100	6.100	4.067	4.067	2.033
I&W	2025	Subsidie voor waterstof in wegvervoer en binnenvaart (wegvervoer)	210.000				33.000	55.000	50.000	44.000	28.000		
I&W	2025	Verduurzaming zeevaartschepen	111.300				989	9.789	16.029	24.429	37.869	22.195	
I&W	2025	Handhavings- en uitvoeringskosten voor emissielabels binnenvaart (terugboeking)	- 4.331				- 884	- 1.243	- 1.135	- 1.069			
KGG	2023	IPCEI Waterstof golf 2	785.000	95.000	230.000	275.000	185.000						
KGG	2023	IPCEI Waterstof golf 3	600.000	50.000	60.000	234.000	150.000	106.000					
KGG	2023	IPCEI Waterstof golf 4	199.000			116.000	60.000	14.000	3.000	3.000	3.000		
KGG	2023	Programma Opwek Energie op Rijksvastgoed (OER)	82.500	15.280	16.805	16.805	16.805	16.805					
KGG	2023	Wind op Zee	259.900	64.700	67.800	67.400	16.400	15.500	12.700	7.700	7.700		
KGG	2024	Continuering DEI+CE	55.192		2.000	7.992	14.500	15.500	10.100	4.100	1.000		
KGG	2024	Correctieregeling duurzame warmte motie Grinwis – Erkens	60.000	60.000									
KGG	2024	Elektrolyse, offshore: <=100 MW (CAPEX)	380.000		95.000	95.000	95.000	95.000					
KGG	2024	Elektrolyse, onshore: 50 MW	249.900		13.000	13.000	13.000	20.000	17.000	17.000	156.900		
KGG	2024	Elektrolyse, onshore: 500-1.000 MW	1.000.000		150.000	150.000	100.000	100.000	100.000	100.000	300.000		
KGG	2024	Elektrolyse: kennisplatform offshore en ketenbrede consortia	2.000	1.000	1.000								
KGG	2024	Geothermie, hoge temperatuur	52.000		1.000	1.000	50.000						
KGG	2024	Geothermie, lage temperatuur	100.000		20.000	30.000	30.000	20.000					
KGG	2024	H2Global, import van groene waterstof	300.000		50.000	50.000	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000	
KGG	2024	Normering en stimulering biobased bouwen	1.400		500	900							
KGG	2024	Verbeterd toezicht en handhaving aangescherpte energiebesparingsplicht	6.650		2.650	3.000	1.000						

Toekenningen												
KGG	2024	Vergassing: expertisecentrum, organisatie, haalbaarheidsstudies	25.000				10.000	5.000	5.000	5.000		
KGG	2024	Vergassing: stimulering projecten vergassing 1e en 2e fase	100.000			11.100	33.330	27.770	16.700	11.100		
KGG	2025	Biopyrolyse	90.000				3.000	12.000	19.500	21.000	15.000	19.500
KGG	2025	Flex (onderzoek voor bedrijven en industrie)	20.000				10.000	10.000				
KGG	2025	Flex (opschaling innovatieve flex)	40.000				4.000	12.000	10.000	10.000	4.000	
KGG	2025	Gebiedsinvesteringen Netten op Zee	500.000	50.000	100.000	50.000	75.000	75.000	75.000	75.000	75.000	75.000
KGG	2025	Normering en stimulering biobased bouwen	14.700				14.700					
KGG	2025	Normering en stimulering biobased bouwen (ISDE)	1.400					1.400				
KGG	2025	Ondersteuning van o.a. ketenvorming en recyclingtechnieken circulaire plastics	60.000			12.000	21.000	18.000	6.000	3.000		
KGG	2025	Vergassing: stimulering projecten vergassing 1e en 2e fase	500.000			11.100	44.400	77.800	94.400	100.000	172.300	
LVVN	2023	Wind op Zee	345.300	35.100	40.100	43.100	46.600	44.600	49.600	45.600	40.600	
LVVN	2025	Normering en stimulering biobased bouwen	23.300		1.300	10.000	12.000					
OCW	2025	Subsidieregeling praktijkleren	7.000				7.000					
OCW	2025	Vrouwen in de techniek (gendergelijkheid)	1.800			100	400	400	400	400	100	
	2023	Dekking generale beeld	880.000		50.000	300.000	300.000	230.000				
		Totaal	8.242.501	353.000	913.370	1.734.982	1.906.666	1.109.328	658.425	609.002	957.728	

Dept.	Jaar	Maatregel	Totaal	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
		Verduurzaming industrie en innovatie mkb										
KGG	2023	NIKI	22.000		22.000							
KGG	2023	VEKI	28.000		28.000							
KGG	2024	NIKI (2022)	228.000			10.115	84.733	72.629	36.314	24.209		
KGG	2024	Ondersteuning cluster 6	2.960			1.120	920	920				
KGG	2024	Topsector Energie Haalbaarheidsstudies	25.000			4.200	8.300	8.300	4.200			
KGG	2024	Uitvoeringskosten maatwerkafspraken	66.000			15.800	15.200	15.000	5.000	5.000	5.000	5.000
KGG	2024	VEKI	525.000			56.800	92.900	102.600	107.200	94.700	53.100	17.700
KGG	2024	VEKI (2022)	112.000			49.000	42.000	14.000	7.000			
KGG	2025	Ondersteuning cluster 6	6.100				1.017	1.017	1.017	1.017	1.017	1.015

Toekenningen													
KGG	2025	Ondersteuning mkb bij aangescherpte Energiebesparingsplicht	10.000										
						10.000							
KGG	2025	Maatwerkfinanciering Nobian	200.000				24.000	65.000	20.000	63.000	8.000	20.000	
KGG	2025	Intensivering DEL+ (titel voorheen DEL-XL)	87.975				14.025	30.600	26.350	8.500	4.250	4.250	
LVVN	2024	EG-regeling (Energie-efficiëntie Glastuinbouw)	199.900				17.600	26.400	27.000	28.200	26.800	25.900	48.000
		Totaal	1.512.935		50.000	164.635	309.495	337.066	235.281	223.226	97.267	95.965	

Dept.	Jaar	Maatregel	Totaal	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
		Verduurzaming gebouwde omgeving										
BZK	2023	Nationaal Isolatieprogramma	100.000				100.000					
BZK	2023	Versnelling lokale aanpak Nationaal Isolatieprogramma	62.500		62.500							
BZK	2024	Aanpak kwetsbare wijken en dorpen versterken	425.000		119.000	160.000	146.000					
BZK	2024	Doe-het-zelf-vouchers	50.000			25.000	25.000					
BZK	2024	Maatschappelijk vastgoed: Duurzaam Rijksoverheidsvastgoed	364.600				147.800	98.600	47.300	23.700	23.600	23.600
BZK	2024	Maatschappelijk vastgoed: Ondersteuning maatschappelijk vastgoed	89.620			17.300	8.090	23.340	5.040	15.450	4.950	15.450
BZK	2024	Maatschappelijk vastgoed: subsidie DUMAVA	1.916.000			287.400	325.600	325.600	275.600	275.600	275.600	150.600
BZK	2024	Nationaal Isolatie Programma	798.190		8.080	435.660	354.450					
BZK	2024	Ontzorging en ondersteuning verenigingen van eigenaren	25.000			5.500	7.000	7.000	5.500			
BZK	2024	Warmtefonds ophogen	88.000		88.000							
BZK	2025	Maatschappelijk vastgoed: fonds	74.910				74.910					
BZK	2025	MaVa: verzoek ophoging budget	42.000				42.000					
BZK	2025	Nationaal Isolatie Programma extra	152.740						32.160	36.860	41.860	41.860
BZK	2025	Nationaal Isolatie Programma: verzoek om toekenning reservering, veranderde inzet middelen en ophoging budget	97.460									
BZK	2025	Programmatistische aanpak maatschappelijk vastgoed	49.722			90.600		6.860				
BZK	2025	Programmatistische aanpak maatschappelijk vastgoed					2.568	7.385	7.385	10.828	10.778	10.778

Toekenningen												
BZK	2025	Warmtefonds ophogen	211.800				35.300	35.300	35.300	35.300	35.300	35.300
KGG	2023	Energiebesparende maatregelen	160.000	155.000	5.000							
KGG	2023	ISDE	100.000		100.000							
KGG	2024	Aanvulling ISDE indien nodig i.c.m. normering Cv-ketels	100.000				100.000					
KGG	2024	Nationaal Isolatie Programma	796.240		140.000	262.290	393.950					
KGG	2024	Stimulering van hybride warmtepompen bestaande bouw	485.000		23.000	74.500	212.300	175.200				
KGG	2025	Nationaal Isolatie Programma: verzoek om toekenning reservering, veranderde inzet middelen en ophoging budget	216.700						216.700			
OCW	2024	Maatschappelijk vastgoed: Ondersteuning maatschappelijk vastgoed	17.070				470	3.320	3.320	3.320	3.320	3.320
VWS	2024	Maatschappelijk vastgoed: Ondersteuning maatschappelijk vastgoed	21.210				4.040	4.040	4.040	3.030	3.030	3.030
		Totaal	6.443.762	155.000	545.580	1.358.250	1.979.478	903.345	415.645	404.088	398.438	283.938

Dept.	Jaar	Maatregel	Totaal	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
		Onverdeeld										
KGG	2024	Burgerforum	6.186		3.491	2.695						
KGG	2024	Wetenschappelijke klimaatraad	35.000			5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
	2024	Dekking generale beeld	806.613		5.743	50.580	81.074	161.990	193.624	104.534	104.534	104.534
		Totaal	847.799		9.234	58.275	86.074	166.990	198.624	109.534	109.534	109.534
		Totaal Klimaatfonds	20.977.387	155.000	1.157.564	2.933.992	4.767.241	3.955.712	2.614.957	1.918.185	1.639.453	1.835.283

Reserveringen

Onderstaand tabel weergeeft de actuele reserveringen zoals opgenomen in het Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2025. Maatregelen met een voorwaardelijke toekenning waarvan de voorwaarde nog niet voldaan is worden opgenomen als een reservering voor het MJP26.

Tabel 35 Reserveringen (bedragen x € 1.000)

Reserveringen													
Dept.	Jaar	Maatregel	Totaal	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
CO2-vrije gascentrales													
KGG	2025	Subsidieregeling CO2-vrije gascentrales	839.000									839.000	
			839.000									839.000	
Dept.	Jaar	Maatregel	Totaal	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
Energie-infrastructuur													
I&W	2025	Aanleg Electric Road Systems	20.000					2.500	2.500	15.000			
KGG	2025	Aanvullende normering zon dak	150.000					50.000	50.000	50.000			
KGG	2025	Demand Side Response (DSR) in eindgebruikerssectoren	9.000					9.000					
KGG	2025	De-risken grootschalige waterstofopslag	102.000					102.000					
KGG	2025	Invoering batterijverplichting voor zonneparken (reservering MJP 2026)	172.000						43.000	43.000	43.000	43.000	
KGG	2025	Waarborgfonds warmtenetten	215.500				40.000	25.000	25.000	20.000	20.000	85.500	
			668.500					40.000	188.500	120.500	128.000	63.000	128.500
Dept.	Jaar	Maatregel	Totaal	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
Vroege fase opschaling													
BZK	2025	Algemene reservering uitvoeringskosten, G1 uitfasering slechte huurwoningen	28.970					5.794	5.794	5.794	5.794	5.794	
BZK	2025	Algemene reservering uitvoeringskosten, G10 uitfasering slechte energielabels utiliteitsbouw (reservering MJP 2026)	16.690						4.173	4.173	4.172	4.172	
FIN	2025	Algemene reservering uitvoeringskosten, S13 Uitvoeringskosten vrijstelling energiebelasting voor non-energetisch verbruik van aardgas vanaf 2026	1.000				1.000						
FIN	2025	Algemene reservering uitvoeringskosten, S23 Uitvoeringskosten aanpassing	6.020				1.004	1.004	1.003	1.003	1.003	1.003	

Reserveringen												
I&W	2025	Intensivering DEI+ (titel voorheen DEI-XL)	348.625				2.475	25.400	46.650	58.500	54.750	160.850
KGG	2025	Maatwerkfinanciering (uit reservering eventuele maatwerksubsidies)	574.700				250.000	250.000	74.700			
KGG	2025	Maatwerkfinanciering (uit reservering ophoging perceel)	229.600					114.800	68.880	45.920		
KGG	2025	Maatwerksubsidies AVI's	222.000				37.000	37.000	37.000	37.000	37.000	37.000
KGG	2025	NIKI	1.000.000				30.000	135.000	215.000	225.000	205.000	190.000
KGG	2025	Ondersteuning cluster 6 (reservering MJP 2026)	37.902				6.317	6.317	6.317	6.317	6.317	6.317
KGG	2025	Ondersteuning mkb bij aangescherpte Energiebesparingsplicht (reservering MJP 2026)	140.000					140.000				
KGG	2025	Uitvoeringskosten maatwerkenpak AVI's	2.793				399	399	798	399	399	399
			2.555.620				326.191	708.916	449.345	373.136	303.466	394.566

Dept.	Jaar	Maatregel	Totaal	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Verduurzaming gebouwde omgeving												
BZK	2025	Maatschappelijk vastgoed: fonds	175.000				25.000	50.000	25.000	25.000	25.000	25.000
BZK	2025	Nationaal Isolatie Programma: verzoek om toekenning reservering, veranderde inzet middelen en ophoging budget (reservering MJP 2026)	866.700						216.680	216.740	216.640	216.640
KGG	2025	Aanvulling ISDE indien nodig i.c.m. normering Cv-ketels	190.000					115.000	75.000			
KGG	2025	Stimulering van hybride warmtepompen bestaande bouw	401.000						163.000	152.000	84.000	2.000
			1.632.700				25.000	165.000	479.680	393.740	325.640	243.640
Totaal Klimaatfonds			10.909.950				752.230	2.480.557	1.796.698	1.720.552	1.311.375	2.848.538

Uitvoeringskosten Klimaatfonds

Vooruitlopend op de instellingswet heeft het kabinet met de voorjaarsbesluitvorming 2022 besloten dat uitvoeringskosten die verband houden met het Klimaatfonds in beginsel uit fondsmiddelen worden gefinancierd. Onderstaande reeks aan uitvoeringskosten is overgeboekt naar de verantwoordelijke departementen.

Tabel 36 Uitvoeringskosten Klimaatfonds (bedragen x € 1.000)										
Uitvoeringskosten	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	cum
Capaciteit Rijk	9.725	20.870	30.545	34.034	32.330	33.608	32.738	32.738	32.738	259.326
KGG	8.818	17.472	23.472	26.772	26.772	26.772	26.772	26.772	26.772	210.394
BZK	382	1.528	1.528	2.528	2.528	1.528	1.528	1.528	1.528	14.606
FIN			3.400	770	770	770	770	770	770	8.020
I&W	525	1.870	2.145	3.964	2.260	4.538	3.668	3.668	3.668	26.306
Apparaatskosten uitvoerings- organisaties en kennisinstellingen	19.000	40.700	40.700	40.700	32.950	33.000	33.000	33.000	33.000	306.050
Onderzoek	1.000	2.000	2.000	2.000	0	0	0	0	0	7.000
Projecten Rijkscoördinatieregeling (RCR)	1.800	2.100	700	200	0	0	0	0	0	4.800
Projecten Klimaatakkoord	1.000	5.700	5.700	5.700	0	0	0	0	0	18.100
ILT	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	9.000
TNO	2.900	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000	26.900
VIVET	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	9.000
RVO	5.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	85.000
NEa	1.000	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000	41.000
KNMI	115	115	115	115	115	115	115	115	115	1.035
RWS	500	500	500	500	500	500	500	500	500	4.500
RIVM	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	9.000
ACM	2.028	4.340	3.641	3.007	3.111	3.111	3.111	3.111	3.111	28.571
SodM	312	467	467	467	467	467	467	467	467	4.048
Overige personele uitgaven	345	4.478	6.577	7.711	7.757	7.807	7.807	7.807	7.807	58.096
Totaal	28.725	61.570	71.245	74.734	65.280	66.608	65.738	65.738	65.738	565.376

Met de ontwerpbegroting 2023 was totaal € 529 mln aan uitvoeringskosten overgeheveld aan diverse departementen. Met het MJP24 is aanvullend € 18,6 mln toegekend aan FIN en IenW waarbij totaal € 547,6 mln toegekend is aan uitvoeringskosten. Met het MJP25 is aan BZK en IenW aanvullend € 18,6 mln toegekend.

Zie het MJP25 voor meer informatie.

BZK

Dit betreft uitvoeringskosten voor de:

- uitfasering slechte energielabels utiliteitsbouw (€ 2,0 mln)

IenW

Dit betreft uitvoeringskosten voor de:

- normering 25-30% bijmengen plastic recyclaat of bioplastic (€ 12,8 mln);
- heffing afvalverbrandingsinstallaties AVI's (€ 3,8 mln).

Bijlage 2: Moties en toezeggingen

Door de Staten-Generaal aanvaarde moties

Tabel 37 Stand van zaken moties minister voor Klimaat en Energie parlementair jaar 2021 t/m 2024 (Tweede Kamer)

Indieners	Omschrijving van de motie	Datum stemming	Vindplaats	Stand van zaken
Segers Hermans	Verzoekt de regering de Kamer bij de vormgeving van het klimaat- en transitiefonds en stikstofonds nadrukkelijk te betrekken, recht te doen aan haar budgetrecht, en vooruitlopend op de instellingswetten een proeve van beide fondsbegrotingen op Prinsjesdag 2022 aan de Kamer voor te leggen.	19 januari 2022	<i>Kamerstuk II</i> 2021-2022, 35788, nr. 137	Afgedaan met indicatieve vaststelling van de begrotingsstaat van het Klimaatfonds voor het jaar 2023
Heinen Grinwis	Verzoekt de regering een horizonbepaling voor beide fondsen op te nemen in beide instellingswetten zodat wettelijk verankerd is dat deze fondsen eindig zijn.	8 maart 2022	<i>Kamerstuk II</i> 2021-2022, 35925, nr. 148	Afgedaan met het wetsvoorstel Tijdelijke wet Klimaatfonds (Kamerstuk II 2022-2023, 36274, nr. 2).
Heinen Grinwis	Verzoekt de regering in het besluitvormingsproces over de uitgaven uit het klimaat- en transitiefonds en stikstofonds objectieve toetsing op doelmatigheid en doeltreffendheid, bijvoorbeeld door middel van maatschappelijke kosten-batenanalyses, voorwaardelijk te maken en dit te verankeren in de bij deze fondsen behorende spelregels.	8 maart 2022	<i>Kamerstuk II</i> 2021-2022, 35925, nr. 149	Afgedaan met het wetsvoorstel Tijdelijke wet Klimaatfonds (Kamerstuk II 2022-2023, 36274, nr. 2).
Grinwis	Verzoekt de regering in het aangekondigde pakket aanvullende maatregelen komend voorjaar de omslag naar in Nederland geteelde biograndstoffen in de bouw te versnellen en daartoe een voorstel uit te werken uitgaande van subsidiëring uit het klimaatfonds en normering, bijvoorbeeld door aanpassing van het Bouwbesluit en de daarin vastgelegde bepalingsmethode Milieuprestatie Gebouwen ten faveure van biobased bouwen.	1 mei 2023	<i>Kamerstuk II</i> 2022-2023, 36200, nr. 83	Onderhanden
Erkens Boucke	Verzoekt de regering te monitoren waar burgers en bedrijven tegen aanlopen bij het indienen van een subsidieaanvraag alsook waar op dit moment het overzicht van subsidieregelingen gebrekkig is; verzoekt de regering de uitkomsten van deze monitor te betrekken bij het opzetten van nieuwe regelingen onder andere gefinancierd uit het Klimaatfonds, om zo aan de voorkant al te zorgen voor eenvoudiger aanvraagtrajecten.	4 juli 2023	<i>Kamerstuk II</i> 2022-2023, 36274, nr. 37	Afgedaan met het definitieve MJP 2024 dat een bijlage is bij deze proeve van begroting
Boucke	Verzoekt de regering om te regelen dat de fondsbeheerder betrokken blijft bij de uitwerking van toegekende maatregelen en te verzekeren dat aan de gestelde beoordelingscriteria blijft worden voldaan.	4 juli 2023	<i>Kamerstuk II</i> 2022-2023, 36274, nr. 38	Afgedaan met het definitieve MJP 2024 dat een bijlage is bij deze proeve van begroting
Thijssen Kröger	Verzoekt de regering om, met inachtneming van de reflectie van experts over de sociaaleconomische gevolgen, bij het Meerjarenprogramma 2024 de klimaattransitie rechtvaardig vorm te geven, met daarbij speciale aandacht voor: - een betaalbare energierekening; - eerlijke verdeling van subsidie tussen lage en hoge inkomens; - omscholing van werknemers en toeleiding naar nieuw werk; - de vervuiler betaalt.	4 juli 2023	<i>Kamerstuk II</i> 2022-2023, 36274, nr. 42	Afgedaan met het definitieve MJP 2024 dat een bijlage is bij deze proeve van begroting
Kröger Thijssen	Verzoekt de regering in regelingen gericht op de ombouw van industrie, zoals beschreven in perceel 5 (NIKI en maatwerk) als voorwaarde op te nemen een route naar klimaatneutraliteit van het bedrijf die in lijn is met de doelstellingen van de Klimaatwet, of hogere doelstellingen in het recht van de Europese Unie. Verzoekt de regering om als ontvangers van subsidie niet aan de subsidieverplichting blijken te voldoen, de subsidie terug te vorderen.	4 juli 2023	<i>Kamerstuk II</i> 2022-2023, 36274, nr. 43	Afgedaan met het definitieve MJP 2024 dat een bijlage is bij deze proeve van begroting
Grinwis Stoffer	Verzoekt de regering om in het jaarlijkse Meerjarenprogramma Klimaatfonds dan wel in de jaarlijkse Klimaatnota overzicht te bieden, samenhang aan te brengen en in te zetten op synergie tussen alle	4 juli 2023	<i>Kamerstuk II</i> 2022-2023, 36274, nr. 45	Onderhanden

Indieners	Omschrijving van de motie	Datum stemming	Vindplaats	Stand van zaken
	ingezette relevante sporen, programma's en financiële arrangementen, waardoor de Kamer haar controlerende taak en budgetrecht beter kan uitoefenen.			
Grinwis Van der Plas	Verzoekt de regering het ontwikkelen en trainen van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt te stimuleren en hierover, samen met de bewindspersonen van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, met concrete voorstellen te komen.	4 juli 2023	<i>Kamerstuk II 2022-2023, 36274, nr. 46</i>	Onderhanden
Thijssen Kröger	Verzoekt de regering om een commissie van experts te laten reflecteren op de sociaaleconomische gevolgen van het meerjarenprogramma 2024 in lijn met de rechtvaardigheidsprincipes uit het WRR-rapport over klimaatrechtvaardigheid en deze reflectie de Kamer samen met het meerjarenprogramma te doen toekomen.	4 juli 2023	<i>Kamerstuk II 2022-2-23, 36274, nr. 42.</i>	Aangehouden
Thijssen Kröger	Verzoekt de regering om in het meerjarenprogramma 2024 de regelingen voor het bedrijfsleven – uitgezonderd het midden- en kleinbedrijf – zo vorm te geven dat er financieringsinstrumenten gekozen worden die het mogelijk maken om een proportioneel deel van de profijt die het bedrijfsleven dankzij de middelen uit dit fonds behaalt, terug te laten vloeien als inkomsten van het Rijk of op een andere manier de maatschappij hiervan te laten meeprofiteren, en financiering terug te vorderen als aan verplichtingen niet wordt voldoen, en hier alleen gemotiveerd van af te wijken.	4 juli 2023	<i>Kamerstuk II 2022-2023, 36274, nr. 44</i>	Aangehouden
	Verzoekt de regering om een overzicht naar de Kamer te sturen over de omvang van de middelen uit het Klimaatfonds die bestemd zijn voor het verduurzamen van het mkb, het klein mkb en huishoudens, en hierbij ook aan te geven of de middelen in verhouding staan tot de eisen; verzoekt de regering om deze regelingen simpeler en meer toegankelijk te maken.	12 oktober 2023	<i>Kamerstuk II, 2023-2024, 36410, nr. 71</i>	Onderhanden
Eppink	Verzoekt de regering om zo snel mogelijk, maar uiterlijk februari 2023, de definitieve kaders en voorwaarden voor aanvragen en bestedingen uit het klimaatfonds met de Tweede Kamer te delen; verzoekt de regering om in ieder geval als voorwaarde op te nemen dat de besteding bijdraagt aan 60% CO2-reductie in 2030 of klimaatneutraliteit in 2050.	23 november 2022	<i>Kamerstuk II 2022-2023, 36200, nr. 49</i>	Afgedaan met het wetsvoorstel Tijdelijke wet Klimaatfonds (Kamerstuk II 2022-2023, 36274, nr. 2).
Boucke	Verzoekt de regering bovenstaande trajecten zo snel mogelijk te starten en hiervoor bij de Voorjaarsnota de middelen voor kernenergie verder aan te vullen richting minimaal 50 miljoen uit het coalitieakkoord en dit te dekken uit de daarvoor bestemde middelen in het klimaatfonds.	23 november 2022	<i>Kamerstuk II 2022-2023, 36200, nr. 49</i>	Afgedaan met Voorjaarsnota 2023, kamerstuk II 2022-2023, 36350, nr.1
Erkens				
Leijten Thijssen Kröger Van Raan Koekkoek	Verzoekt de regering een onafhankelijke toets te laten doen voor aangegane verplichtingen of uitgaven uit het klimaatfonds, zolang er nog geen wet op het klimaatfonds bestaat.	23 november 2022	<i>Kamerstuk II 2022-2023, 36200, nr. 42</i>	Afgedaan met de voorjaarsbesluitvorming Klimaat, ontwerp-MJP 2024 Klimaatfonds (Kamerstuk II 2022-2023, 32813, nr. 1230).

Door bewindslieden gedane toezeggingen

Tabel 38 Toezeggingen minister voor Klimaat en Energie aan Tweede Kamer parlementair jaar 2021 t/m 2024 (Tweede Kamer)

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
De minister voor Klimaat en Energie zal voor de Voorjaarsnota een brief aan Tweede en Eerste Kamer zenden over een robuust mechanisme in het Klimaatfonds voor besluitvorming en governance.	Debat Regeringsverklaring Eerste Kamer 15 februari 2022	Afgedaan met Kamerstuk 29 826, nr. 146
Het Kabinet zal zowel voor de het Klimaatfonds als het Stikstofonds een instellingswet indienen, zodat een volwaardige parlementaire behandeling kan worden doorlopen.	Debat Regeringsverklaring Eerste Kamer 15 februari 2022	Afgedaan met Kamerstuk 36 274, nrs. 1 en 2 en Kamerstuk 36 277, nr. 1 en 2
De Minister van EZK heeft toegezegd in 2023 een speelveldtoets voor de industrie uit te voeren.	Parlementaire agenda [27-01-2022] - CD Fit for 55 - CBAM en ETS	Onderhanden
De Minister van EZK zegt toe de Kamer te informeren over het klimaatfonds en mogelijke overlap en of samenloop met en tussen bestaande fondsen uiterlijk voor Prinsjesdag.	Parlementaire agenda [07-04-2022] - CD Verduurzaming industrie	Afgedaan met Kamerstuk 35 925, nr. 33
De minister zal de Kamer nog deze zomer informeren over opschalingsinstrumenten voor waterstof, ondersteuning elektrolyse vanuit klimaatfonds en planning en openstellingen van regelingen	Parlementaire agenda [22-06-2022] - CD Energieraad	Afgedaan met Kamerstuk 32 813, nr. 1060
De Minister voor KenE zegt toe, in de volgende «Fit for 55»-voortgangsbrieven nader in te gaan op het speelveld rond de sociaalklimaatfondsmethoden.	Parlementaire agenda [27-01-2022] - CD Fit for 55 - CBAM en ETS	Afgedaan met Kamerstuk 22 112, nr. 3409
(Volt) in het format van de fiches een motiveringsplicht op te nemen zodat duidelijk is tussen welke partijen (bedrijven en andere nongouvernementele organisaties) en welke bewindspersonen communicatie is geweest.	Parlementaire agenda [04-07-2023] – Debat Tijdelijke wet Klimaatfonds	Afgedaan met het definitieve MJP 2024 dat een bijlage is bij deze proeve van begroting
(GL) jaarlijks onafhankelijk advies aan te vragen bij PBL voor het meerjarenprogramma.	Parlementaire agenda [04-07-2023] – Debat Tijdelijke wet Klimaatfonds	Afgedaan met het gewijzigd wetsvoorstel Tijdelijke wet Klimaatfonds (Kamerstuk I, 2022-2023, 36274, A) en het definitieve MJP 2024 dat een bijlage is bij deze proeve van begroting.
(SP) in het ficheformat opnemen waar middelen neerslaan en in hoeverre er sprake is van klimaatrechtvaardigheid.	Parlementaire agenda [04-07-2023] – Debat Tijdelijke wet Klimaatfonds	Afgedaan met het definitieve MJP 2024 dat een bijlage is bij deze proeve van begroting
(VVD) Bij de voorjaarsbesluitvorming 2024 (tbv MJP 2025) zullen kernenergie middelen bestemd worden (4,6 miljard).	Parlementaire agenda [04-07-2023] – Debat Tijdelijke wet Klimaatfonds	Onderhanden
(D66) bij voorjaar 2024 toelichting of en zo ja hoeveel publiek geld er nog nodig is voor kernenergie (of in ieder geval zo concreet mogelijk maken).	Parlementaire agenda [04-07-2023] – Debat Tijdelijke wet Klimaatfonds	Onderhanden
(CU) in de begroting van EZK wordt opgenomen welke overwegingen ten grondslag liggen aan de keuze tussen een subsidie of een fiscale regeling rondom middelen van het Klimaatfonds.	Parlementaire agenda [10-07-2024]	Afgedaan met het definitieve MJP 2025 dat een bijlage is bij deze begroting

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van zaken
	Debat suppletioire begroting EZK en Nationaal Groefonds 2024	

Bijlage 3: Verdiepingsbijlage

In deze bijlage worden voor alle artikelen op de Klimaatfondsbegroting de mutaties van de uitgaven en ontvangsten tussen de eerste supplettoire begroting 2024 en de ontwerpbegroting 2025 gedetailleerd toegelicht.

Tabel 39 Uitgaven beleidsartikel 1 (bedragen x € 1.000)						
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand ontwerpbegroting 2024	146.633	211.921	871.757	874.089	885.808	886.108
Mutatie Nota van Wijziging 2024						
Mutatie amendement 2024	- 7.300					
Mutatie 1 ^e supplettoire begroting 2024	- 139.333	- 209.421	88.341	72.308	76.921	79.133
Nieuwe mutaties						
HLA Ophoging perceel Kernenergie				250.000	350.000	500.000
Nieuwbouw kerncentrales				- 6.550		
Uitvoeringslasten				- 7.100		
Technische mutaties	0	- 2.500	- 810.098	- 796.397	- 420.334	- 422.846
Stand ontwerpbegroting 2025	0	0	150.000	386.350	892.395	1.042.395

HLA Ophoging perceel Kernenergie

Het perceel kernenergie wordt naar aanleiding van de maatregel in het Hoofdlijnenakkoord verhoogd met € 9,5 mld voor de bouw van vier kerncentrales tot en met 2035.

Nieuwbouw kerncentrales

Voor de beoogde nieuwbouw van kerncentrales is veel technische, financiële en juridische kennis vereist, die KGG zelf niet in huis heeft. KGG wil daarom voor de periode 2025 tot en met 2030 een lender's technical advisor (LTA) inhuren. Om inspraak te organiseren en draagvlak te creëren in Borssele/Zeeland wil KGG in deze regio een informatiecentrum inrichten.

Uitvoeringslasten

Deze overheveling betreft financiering voor uitvoeringslasten vanuit de Autoriteit Nucleaire Veiligheid en Stralingsbescherming (ANVS) en de ministeries van KGG en IenW, alsmede een toekenning van een werkbudget voor de provincie Zeeland en de gemeente Borsele voor ambities rondom de bedrijfsduurverlenging van de kerncentrale in Borssele en het nieuwbouwtraject.

Technische mutaties

Dit betreft de verwerking van de loon- prijsontwikkeling die uitgedeeld is op dit artikel en mutaties die dienen om het perceel in de benodigde en realistische kasritmes te brengen, zodat de toekenningen conform het MJP25 mogelijk zijn en aansluiten bij de verwachtingen voor MJP26.

Tabel 40 Uitgaven beleidsartikel 2 (bedragen x € 1.000)

	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand ontwerpbegroting 2024	159	201.043	202.047	147.773	149.413	149.413
Mutatie Nota van Wijziging 2024						
Mutatie amendement 2024						
Mutatie 1 ^e suppletoire begroting 2024	1.304	- 195.997	- 188.232	- 137.103	- 137.017	- 137.017
Nieuwe mutaties						
Technische mutaties	- 1.463	- 5.046	- 13.815	- 10.670	- 12.396	- 12.396
Stand ontwerpbegroting 2025	0	0	0	0	0	0

Technische mutaties

Dit betreft de verwerking van de loon- prijsontwikkeling die uitgedeeld is op dit artikel en mutaties die dienen om het perceel in de benodigde en realistische kasritmes te brengen, zodat de toekenningen conform het MJP25 mogelijk zijn en aansluiten bij de verwachtingen voor MJP26.

Tabel 41 Uitgaven beleidsartikel 3 (bedragen x € 1.000)

	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand ontwerpbegroting 2024	31.759	313.912	313.242	307.543	316.808	316.808
Mutatie Nota van Wijziging 2024						
Mutatie amendement 2024						
Mutatie 1 ^e suppletoire begroting 2024	- 25.692	- 276.855	- 158.157	- 228.958	- 218.459	- 214.821
Nieuwe mutaties						
Ombuiging Hoofdlijnenakkoord			- 18.000	- 7.000	- 7.000	- 7.000
Technische mutaties	- 6.067	2.943	51.415	48.915	36.651	- 31.987
Stand ontwerpbegroting 2025	0	40.000	188.500	120.500	128.000	63.000

Ombuiging Hoofdlijnenakkoord

Het Hoofdlijnenakkoord schrijft een ombuiging voor op het Klimaatfonds-budget van € 1,2 mld, op de middelen voor de ontwikkeling van batterijen en groene waterstof. Een deel hiervan wordt verwerkt op perceel Energie-infrastructuur.

Technische mutaties

Dit betreft de verwerking van de loon- prijsontwikkeling die uitgedeeld is op dit artikel en mutaties die dienen om het perceel in de benodigde en realistische kasritmes te brengen, zodat de toekenningen conform het MJP25 mogelijk zijn en aansluiten bij de verwachtingen voor MJP26. Daarnaast heeft en correctie plaatsgevonden op dit perceel, dat samenhangt met een foutieve ophoging van Energie-infrastructuur. Ook heeft de afgewezen reservering van € 100 mln voor Zon PV in huursector gezorgd voor een ophoging van het budget voor Energie-infrastructuur.

Tabel 42 Uitgaven beleidsartikel 4 (bedragen x € 1.000)

	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand ontwerpbegroting 2024	130.809	1.181.040	1.211.402	1.244.745	1.316.237	1.267.699
Mutatie Nota van Wijziging 2024						
Mutatie amendement 2024						
Mutatie 1 ^e suppletoire begroting 2024	- 93.658	- 771.559	632.827	- 400.264	- 603.754	- 559.890
Nieuwe mutaties						
Subsidie voor waterstof in wegvervoer en binnenvaart (binnenvaart)		- 21.472	- 672	- 5.872	- 672	- 672
Subsidie voor verduurzaming van de binnenvaart n.a.v. ETS-2 opt-in*		- 3.766	- 7.766	- 12.766	- 29.766	- 42.766
Handhavings- en uitvoeringskosten voor emissielabels binnenvaart (terugboeking)		884	1.243	1.135	1.069	
Ombuiging Hoofdlijnenakkoord		- 60.000	- 262.000	- 99.000	- 83.000	- 82.000
Technische mutaties	- 37.151	37.030	- 155.416	20.564	226.865	37.132
Stand ontwerpbegroting 2025	0	362.157	1.419.618	748.542	826.979	619.503

Subsidie voor waterstof in wegvervoer en binnenvaart (binnenvaart)

De Subsidieregeling voor Waterstof in Mobiliteit (SWiM) is een nieuwe regeling, die zich richt op consortia van waterstoftankstations en vervoerders die gebruik willen maken van waterstofvoertuigen. Het gaat om een tenderregeling die zich richt op de additionele investeringskosten (ten opzichte van fossiele alternatief). Subsidiabel zijn de aanleg of opschaling van waterstoftankstations tot de AFIR-vereisten (subsidiepercentage max. 40%) en de aanschaf van waterstofvoertuigen (max. subsidiepercentage 80% van de meerkosten ten opzichte van fossiel alternatief) uit de categorieën N1, 2 en 3 en M1 (beperkt tot doelgroepenvervoer), 2 en 3, waarbij de nadruk ligt op zwaar vervoer. Er is € 103 mln beschikbaar voor de periode 2024-2030.

Subsidie voor verduurzaming van de binnenvaart n.a.v. ETS-2 opt-in*

De maatregel bevat ten eerste een tijdelijke subsidieregeling met een looptijd van 2025-2030 voor scheepseigenaren. Zij kunnen een bijdrage krijgen voor de onrendabele top voor investeringen (CAPEX) in Tank-To-Wake emissieloze aandrijflijnen of motoren die op hernieuwbare brandstoffen varen. Ook wordt de maatregel ingezet voor het inrichten van een programma-aanpak 'verduurzaming binnenvaart' t/m 2030.

Handhavings- en uitvoeringskosten voor emissielabels binnenvaart (terugboeking)

Oorspronkelijk is er met het MJP 2024 € 6,2 mln toegekend aan lenW die met MJP25 gedeeltelijke teruggeboekt wordt, omdat het doel van de maatregel is veranderd.

Ombuiging Hoofdlijnenakkoord

Het Hoofdlijnenakkoord schrijft een ombuiging voor op het Klimaatfonds-budget van € 1,2 mld, op de middelen voor de ontwikkeling van batterijen en groene waterstof. Een deel hiervan wordt verwerkt op perceel Vroege fase opschaling.

Technische mutaties

Dit betreft de verwerking van de loon- prijsontwikkeling die uitgedeeld is op dit artikel en mutaties die dienen om het perceel in de benodigde en realistische kasritmes te brengen, zodat de toekenningen conform het MJP25 mogelijk zijn en aansluiten bij de verwachtingen voor MJP26. Daarnaast zijn er middelen teruggevloeid van Financiën voor de uitvoeringskosten aanpassing vier tarieven energiebelasting en voor de uitvoeringskosten vrijstelling energiebelasting voor non-energetisch verbruik van aardgas vanaf 2026. Deze middelen zijn te vroeg overgeheveld, de besluitvorming hierover was nog niet afgerond.

Tabel 43 Uitgaven beleidsartikel 5 (bedragen x € 1.000)						
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand ontwerpbegroting 2024	26.052	368.123	483.685	531.797	536.123	503.632
Mutatie Nota van Wijziging 2024						
Mutatie amendement 2024						
1e Incidentiele suppletoire begroting		- 24.000	- 65.000	- 20.000	- 63.000	- 8.000
Mutatie 1 ^e suppletoire begroting 2024	24.765	- 26.819	387.775	- 42.351	- 42.875	- 101.933
Nieuwe mutaties						
Intensivering DEI+ (uit reservering ophoging perceel, titel voorheen DEI-XL)		- 14.025	- 30.600	- 26.350	- 8.500	- 4.250
Toevoeging middelen Noodfonds				24.700		
CO ₂ -heffing industrie		17.000	61.000	88.000	125.000	
Technische mutaties	- 50.817	10.387	22.693	98.305	49.231	48.327
Stand ontwerpbegroting 2025	0	330.666	859.553	654.101	595.979	437.776

Intensivering DEI+ (uit reservering ophoging perceel, titel voorheen DEI-XL)
In de huidige openstelling van de DEI+ is het maximale subsidiebedrag opgehoogd naar € 30 mln en zijn de thema's waar subsidie voor aangevraagd kan worden uitgebreid met innovatieve klimaattechnologieën voor de industrie.

Toevoeging middelen Noodfonds

De middelen die bestemd waren voor het Noodfonds Bedrijven zijn toegevoegd aan de Klimaatfondsbegroting onder het perceel Verduurzaming Industrie ten behoeve van de Maatwerkafspraken. Dit stond eerder gereserveerd op de Aanvullende post van het ministerie van Financiën.

CO₂-heffing industrie

In het Klimaatakkoord en het coalitieakkoord van Rutte IV is afgesproken dat de opbrengsten van de CO₂-heffing via het Klimaatfonds ten goede moeten komen aan de verduurzaming van de industrie. Omdat er tot nu toe geen opbrengsten zijn verondersteld is dit niet eerder budgettair verwerkt. Nu wel opbrengsten worden verwacht, is bij Miljoenennota 2025 een ex ante raming gemaakt van de totale verwachte inkomsten van de CO₂-heffing industrie voor de komende vier jaar (t/m 2028) en structureel. Wanneer een opbrengst wordt verwacht, dan is parallel een tegenreeks ingeboekt aan de uitgavenkant van de begroting. Het budget aan de uitgavenkant wordt verwerkt op de Klimaatfonds percelen «verduurzaming industrie» en – voor wat betreft de middelen van de CO₂-heffing voor afvalverbrandingsinstal-

laties (AVI's) – «onverdeeld» van het Klimaatfonds. Het uitgavenbudget in het Klimaatfonds kan worden uitgegeven vanaf het jaar waarin ex ante de inkomsten zijn geraamd.

Technische mutaties

Dit betreft de verwerking van de loon- prijsontwikkeling die uitgedeeld is op dit artikel en mutaties die dienen om het perceel in de benodigde en realistische kasritmes te brengen, zodat de toekenningen conform het MJP25 mogelijk zijn en aansluiten bij de verwachtingen voor MJP26. Daarnaast heeft bij de integrale besluitvorming in het voorjaar geleid tot een terugboeking op het Klimaatfonds van de toegekende middelen voor VEKI.

Tabel 44 Uitgaven beleidsartikel 6 (bedragen x € 1.000)						
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand ontwerpbegroting 2024	1.118	119.598	501.358	499.386	502.869	483.869
Mutatie Nota van Wijziging 2024						
Mutatie amendement 2024						
Mutatie 1 ^e suppletoire begroting 2024	333	- 93.536	- 335.945	- 19.293	- 91.970	- 117.642
Nieuwe mutaties						
Technische mutaties	- 1.451	- 1.062	- 413	- 413	- 17.159	- 40.587
Stand ontwerpbegroting 2025	0	25.000	165.000	479.680	393.740	325.640

Technische mutaties

Dit betreft de verwerking van de loon- prijsontwikkeling die uitgedeeld is op dit artikel en mutaties die dienen om het perceel in de benodigde en realistische kasritmes te brengen, zodat de toekenningen conform het MJP25 mogelijk zijn en aansluiten bij de verwachtingen voor MJP26.

Tabel 45 Uitgaven beleidsartikel 7 (bedragen x € 1.000)						
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand ontwerpbegroting 2024	0	0	0	0	0	0
Mutatie Nota van Wijziging 2024						
Mutatie amendement 2024						
Mutatie 1 ^e suppletoire begroting 2024						
Nieuwe mutaties						
CO ₂ -heffing voor afvalverbrandingsinstallaties				51.000	99.000	
Stand ontwerpbegroting 2025	0	0	0	51.000	99.000	0

CO₂-heffing voor afvalverbrandingsinstallaties

In het Klimaatakkoord en het coalitieakkoord van Rutte IV is afgesproken dat de opbrengsten van de CO₂-heffing via het Klimaatfonds ten goede moeten komen aan de verduurzaming van de industrie. Omdat er tot nu toe geen opbrengsten zijn verondersteld is dit niet eerder budgettair verwerkt. Nu wel opbrengsten worden verwacht, is bij Miljoenennota 2025 een ex ante raming gemaakt van de totale verwachte inkomsten van de CO₂-heffing industrie voor de komende vier jaar (t/m 2028) en structureel. Wanneer een opbrengst wordt verwacht, dan is parallel een tegenreeks ingeboekt aan de uitgavenkant van de begroting. Het budget aan de uitgavenkant wordt verwerkt op de Klimaatfonds percelen «verduurzaming industrie» en – voor wat betreft de middelen van de CO₂-heffing voor afvalverbrandingsinstal-

laties (AVI's) – «onverdeeld» van het Klimaatfonds. Het uitgavenbudget in het Klimaatfonds kan worden uitgegeven vanaf het jaar waarin ex ante de inkomsten zijn geraamd.